

.....
Srednja šola za kemijo,
elektrotehniko in računalništvo

MLADI NA POTI V KROŽNO GOSPODARSTVO

Raziskovalna naloga

Avtorici:

Taja Dolinar, K2a
Klara Titovšek, K2a

Mentorica:

Marjetica Koštomaj Gašperšič, univ. dipl. ekon.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, marec 2020

.....
Srednja šola za kemijo,
elektrotehniko in računalništvo

MLADI NA POTI V KROŽNO GOSPODARSTVO

Raziskovalna naloga

Avtorici:

Taja Dolinar, K2a

Klara Titovšek, K2a

Mentorica:

Marjetica Koštomaj Gašperšič, univ. dipl. ekon.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, marec 2020

*Ne odvrzi še na odpad,
morda v sebi skriva zaklad.*

Danube Transnational Programme MOVECO

ZAHVALA

Radi bi se zahvalili najini mentorici, gospe Marjeti Koštomaj Gašperšič za vse nasvete in pomoč pri nastajanju raziskovalne naloge. Hvala za vaše strokovno vodenje, s katerim ste omogočili, da sva nalogo venomer izboljševali. Hvala tudi gospe Luciji Verbič za izvedbo intervjuja, dr. Aniti Laznik za lektoriranje ter vsem sodelujočim v raziskavi, ker so si vzeli čas za reševanje vprašalnika.

Taja Dolinar in Klara Titovšek

POVZETEK

Živimo v potrošniški družbi, ki nas prepričuje, da kupujemo več, kot zares potrebujemo. Pri tem prekomerno trošimo naravne vire in ustvarjamo velike količine odpadkov, ki v obstoječem, linearnem sistemu gospodarstva pristanejo na deponijah. Zato poteka v svetu vedno več aktivnosti v smeri krožnega gospodarstva, katerega namen je vse izdelke in procese zasnovati tako, da odpadkov ni. To prinaša okoljske, gospodarske in družbene koristi. Tudi v Sloveniji število teh praks v zadnjih letih narašča.

V teoretičnem delu raziskovalne naloge sva predstavili problem pretiranega potrošništva ter razlike med linearnim in krožnim gospodarstvom. V raziskovalnem delu pa sva s pomočjo intervjuja in ankete skušali ugotoviti, v kolikšni meri mladi sledijo smernicam krožnega gospodarstva. Ugotovili sva, da mladi večinoma ne poznajo koncepta krožnega gospodarstva in ocenjujejo, da je njihovo ravnanje premalo ekološko. Prispevek mladih h krožnemu gospodarstvu je predvsem ločevanje odpadkov. Ne nasprotujejo ponovni uporabi in popravilu stvari. Ravnaajo varčno, saj večinoma izdelke zamenjajo šele, ko se ti pokvarijo. Naklonjeni so tudi ponovni uporabi, vendar pa se niso pripravljene odpovedati potrošnji na račun varovanja okolja.

Da bi mladim predstavili načine, kako lahko sami s pomočjo zmanjševanja porabe, ponovne uporabe in recikliranja, ravnaajo prijazno do okolja in varujejo vire, sva oblikovali zloženko za ozaveščanje mladih.

Ključne besede: krožno gospodarstvo, linearni model, zmanjšanje porabe, ponovna uporaba, recikliranje

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
1.1 Opredelitev področja in raziskovalnega problema	1
1.2 Cilji raziskovalne naloge	1
1.3 Hipoteze	2
1.4 Metodologija in omejitve pri raziskavi	2
2 POTROŠNIŠKA DRUŽBA	3
2.1 Nastanek potrošniške družbe	3
2.2 Značilnosti potrošniške družbe	3
2.3 Umetno ustvarjanje potreb	4
2.4 Rezultat potrošniške družbe	5
2.5 Pomen ekološke ozaveščenosti	5
3 LINEARNI MODEL GOSPODARSTVA	7
3.1 Značilnosti linearnega modela gospodarstva	7
3.2 Razlogi za spremembo linearnega modela	9
3.2.1 Omejenost naravnih virov	9
3.2.2 Izkoriščanje delovne sile	10
3.2.3 Onesnaževanje okolja	11
4 MODEL KROŽNEGA GOSPODARSTVA	12
4.1 Značilnosti krožnega gospodarstva	12
4.2 Strategije krožnega gospodarstva	13
4.2.1 Zmanjševanje porabe (reduce)	13
4.2.2 Ponovna uporaba (reuse)	13
4.2.3 Recikliranje (recycle)	14
4.3 Prednosti krožnega gospodarstva	15
4.3.1 Raba virov	15
4.3.2 Okoljske koristi	15
4.3.3 Gospodarske koristi	15
4.3.4 Družbene koristi	16
4.4 Krožno gospodarstvo v praksi	16
4.5 Kaj lahko storimo mladi	17
5 RAZISKAVA O AKTIVNOSTIH MLADIH V SMERI KROŽNEGA GOSPODARSTVA	19
5.1 Izbor in struktura vzorca anketiranih	19
5.2 Rezultati primarne raziskave	20
5.2 Intervju z lastnico prodajalne z rabljenimi oblačili	31
6 OVREDNOTENJE HIPOTEZ	34

7 ZAKLJUČEK	36
8 LITERATURA	37

KAZALO SLIK

Slika 1: Linearni model gospodarstva	7
Slika 2: Obstoječe stanje na področju uporabe mobilnega telefona	8
Slika 3: Prihodnji scenarij na področju uporabe mobilnega telefona	8
Slika 4: Porabljamo več, kot nam Zemlja lahko zagotovi.....	10
Slika 5: Krožno gospodarstvo.....	12

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Starost	19
Graf 2: Spol.....	19
Graf 3: Ločevanje odpadkov.....	20
Graf 4: Kje ločujemo odpadke	20
Graf 5: Kaj ločujemo	21
Graf 6: Rabljene knjige	21
Graf 7: Odpadna obutev in tekstil	22
Graf 8: Nakupovanje.....	22
Graf 9: Uporaba steklenic za večkratno uporabo	23
Graf 10: Prevoz v šolo	23
Graf 11: Menjava izdelka za novega	24
Graf 12: Odnos do potrošnje	24
Graf 13: Centri ponovne uporabe	25
Graf 14: Lokacija centra za ponovno uporabo	25
Graf 15: Krožno gospodarstvo	26
Graf 16: Nakup rabljenih izdelkov	27
Graf 17: Prodaja rabljenih izdelkov.....	27
Graf 18: Uporaba rabljenih izdelkov	28
Graf 19: Trgovine z rabljenim blagom	28
Graf 20: Vplivi na nakup.....	29
Graf 21: Rabljeni uporabni izdelki.....	29
Graf 22: Ekološko ravnanje	30
Graf 23: Ukrepi za spodbujanje krožnega gospodarstva.....	30

KAZALO PRILOG

Priloga 1: VPRAŠALNIK O AKTIVNOSTIH MLADIH V SMERI KROŽNEGA GOSPODARSTVA
Priloga 2: VPRAŠALNIK ZA INTERVJU
Priloga 3: ZLOŽENKA ZA OZAVEŠČANJE MLADIH V SMERI KROŽNEGA GOSPODARSTVA

1 UVOD

1.1 Opredelitev področja in raziskovalnega problema

Sodobna družba zahteva stalen razvoj, inovacije in modernizacijo. Posledica tega je veliko novih izdelkov in storitev, ki nadomeščajo stare. V preteklosti je bila bistvena uporabna vrednost izdelka, saj je bil izdelek v rabi, dokler se ni iztrošil. Danes stopa v ospredje simbolna vrednost izdelka. Z nakupom izdelka uporabnik ne kupi več le njegove uporabne vrednosti, ampak predvsem simbolno, s katero okolju sporoča svoj socialni položaj. In čeprav so funkcionalno izdelki še uporabni, z menjavo modnih trendov izgubijo svojo simbolno vrednost, zato izdelke zamenjamo prej. Vse to neugodno vpliva na okolje in odnose med ljudmi.

Trg nam ponuja raznovrstne izdelke v različnih variantah. Podjetja nas v tej nepregledni množici izdelkov z različnimi načini promocije skušajo prepričati, kako je prav njihov izdelek najboljši in kako nas bo osrečil. Pri tem ustvarjajo podobe idealov, ki jim potrošniki brezglavo sledimo. Potrošniki se skušamo poistovetiti z ideali v oglasih, ki pa so daleč od resničnega življenja, kar vodi v razočaranje in ponovne nakupe ter posledično v še več odpadkov.

Po podatkih podjetja Snaga v Sloveniji vsak prebivalec v povprečju zavrže več kot 10 kg še uporabnih stvari na leto. Med zavrženimi predmeti se pogosto znajdejo še vedno popolnoma uporabna oblačila, modni dodatki, oprema za dom, pohištvo, posoda, igrače, gospodinjski aparati ipd. stvari, ki bi lahko nekemu služile še dolga leta. S tem ko zavržemo izdelek, ki smo se ga naveličali, zavržemo z njim tudi vse vire in energijo, ki je bila zanj uporabljena, poleg tega pa smo nespoštljivi tudi do tistih, ki so izdelek izdelali – pogosto v slabih razmerah ter za nizko plačilo.

Prav zato je potrebno ekološko ozaveščati že mlade, da bodo vzljubili naravo in se zavedali lastne odgovornosti do nje. V raziskovalni nalogi zato nameravamo raziskati, kakšne so aktivnosti mladih na poti uresničevanja krožnega gospodarstva in podati predloge za večjo vključenost mladih v procese krožnega gospodarstva.

1.2 Cilji raziskovalne naloge

Cilji v teoretičnem delu:

- predstaviti razvoj potrošništva in njegove posledice;
- predstaviti nevzdržnost trenutnega linearnega modela gospodarstva;
- predstaviti model krožnega gospodarstva – koncept, načela, temeljne značilnosti, modele in procese.

Cilji v praktičnem delu:

- raziskati seznanjenost mladih s konceptom krožnega gospodarstva;
- raziskati aktivnosti mladih v smeri krožnega gospodarstva;
- ozaveščati mlade, kaj lahko sami storijo v smeri krožnega gospodarstva;
- s pomočjo intervjuja ugotoviti, kakšen je odnos do ponovne uporabe pri nas;
- izdelati zloženko, s katero bi spodbujali mlade k aktivnostim v smeri krožnega gospodarstva.

1.3 Hipoteze

H1 Ekološka ozaveščenost mladih je slaba.

H2 Mladi ne poznajo koncepta krožnega gospodarstva.

H3 Prispevek mladih h krožnemu gospodarstvu je predvsem ločevanje odpadkov.

H4 Mladi niso naklonjeni ponovni uporabi.

H5 Mladi se niso pripravljeni odpovedati potrošnji na račun varovanja okolja.

H6 Mladi izdelke večinoma zamenjajo, ko so še uporabni.

1.4 Metodologija in omejitve pri raziskavi

Na prvo omejitev pri raziskavi sva naleteli že na samem začetku, ko sva iskali vire. Tiskanih virov na temo krožnega gospodarstva je zelo malo, saj je tematika nova, zato sva si pomagali predvsem z elektronskimi viri.

Po pregledu virov sva opredelili problem, oblikovali cilje in hipoteze. Nato sva se lotili podrobnejšega proučevanja virov, saj o tematiki nisva vedeli prav veliko. Pri sestavljanju teoretičnega dela naloge sva uporabili opisno metodo in metodo primerjave linearne in krožnega gospodarstva.

V okviru primarnega raziskovanja pa sva:

- izvedli intervju z lastnico podjetja Lučka, Lucija Verbič, s.p. iz Žalca, ki se ukvarja s prodajo rabljenih oblačil in
- izdelali anketni vprašalnik, s katerim sva želeli ugotoviti ekološko ozaveščenost mladih, poznavanje koncepta krožnega gospodarstva in aktivnosti mladih v smeri izvajanja tega koncepta. Vprašalnik je rešilo 235 mladih – večinoma dijakov iz različnih srednjih šol celjske regije.

Omejitve pri raziskovanju so bile naslednje:

- kratek čas raziskovanja;
- pomanjkanje tiskanih virov o obravnavani tematiki;
- področje raziskovanja sva predhodno slabo poznali;
- vzorec je bil omejen po velikosti in regionalno – ker sva imeli na voljo omejen čas, sva raziskavo izvedli med dijaki srednjih šol celjske regije.

2 POTROŠNIŠKA DRUŽBA

2.1 Nastanek potrošniške družbe

Razvoj potrošniške družbe ne sega prav daleč v preteklost, saj se v takšnem obsegu v zgodovini še ni pojavila. Pred obdobjem industrijske revolucije je bila potrošnja skromna, vrednost posameznega izdelka pa bistveno večja. Industrijska revolucija je omogočila večjo proizvodnjo, možnost zaposlitve tudi za nižje družbene sloje, povečala sta se kupna moč in življenjski standard. Po drugi svetovni vojni se je okrepilo preseljevanje ljudi s podeželja v mesta, kar je prineslo tudi večjo izpostavljenost potrošnim dobrinam. Industrializacija je omogočila množično in cenejšo proizvodnjo, zato so postale dobrine, ki so bile prej luksuzne, sedaj na voljo tudi širšim množicam. Posamezniki so s preходом v mesta prevzeli nove življenjske vzorce in potrošne navade. Zmanjšalo se je pridelovanje dobrin doma, saj so posamezniki imeli na razpolago večjo ponudbo blaga in storitev in tudi več denarja za njihov nakup. Povečevala se je proizvodnja dobrin, ki niso bile namenjene le zadovoljevanju potreb, ampak predvsem iskanju užitka.

V drugi polovici dvajsetega stoletja je uvedba kreditnih kartic in potrošniških posojil še bolj približala potrošništvo delavskemu sloju, pa tudi mladim. Razlike med družbenimi razredi so se zmanjševale. Množični mediji so se začeli vse bolj vključevati v področje tržnega komuniciranja. Izdelke in storitve potrošniku predstavljajo v najboljši luči. V potrošniku prebudijo idejo, da potrebuje nekaj novega, čeprav ima doma mogoče skoraj enako stvar, le kakšen model starejšo. Izdelki, ki jih potrošniki izbirajo, sooblikujejo njihovo samopodobo in njihovo vsakdanje življenje.

V Sloveniji je prišlo do razvoja potrošniške kulture nekoliko kasneje – po osamosvojitvi. Glavni razcvet je vezan na odpiranje meja, prihod tujih blagovnih znamk in predvsem na nastanek večjih nakupovalnih centrov. Prav nakupovalni centri predstavljajo glavni simbol potrošniške družbe, saj so tako prostor nakupovanja kot prostor preživljanja prostega časa, druženja, zabave in sprostitve.

2.2 Značilnosti potrošniške družbe

Potrošniško družbo in kulturo prepoznamo po nekaj osnovnih značilnostih:

- nivo potrošnje je močno nad ravno preživetja;
- nakup proizvodov in storitev presega nivo domače proizvodnje;
- potrošnja je široko sprejeta aktivnost;
- ljudje druge (in sebe) sodijo glede na nivo njihove potrošnje in življenjski stil (Antonides in van Raaij v Šantl, 2002: 9).

Zagotovo lahko trdimo, da nam potrošniška družba prinaša mnogo prednosti, ki omogočajo enostavnejše življenje, vendar nam hkrati prinaša tudi veliko negativnih posledic.

Med glavne pozitivne lastnosti tako štejemo predvsem dostopnost in raznolikost izdelkov ter prilagodljivost individualnim potrebam potrošnikov. Podjetja za potrošnike namreč pogosto pripravijo več kakovostnih in barvnih različic posameznega izdelka in izdelke vedno bolj personalizirajo.

Hkrati pa je potrebno omeniti tudi negativne posledice. Vedno večja potrošnja negativno vpliva na naravno okolje našega planeta. Okoljevarstveniki že nekaj let opozarjajo na slab ekološki položaj našega planeta, naraščajoče onesnaževanje, porabo neobnovljivih virov in rušenje naravnega ekosistema. Glavni problem v prihodnosti bo zagotovo pomanjkanje pitne vode. Ob tem, da jo porabljamo vse več, se pojavi še problem onesnaževanje s kemikalijami. Večja proizvodnja pomeni tudi večjo porabo surovin in neobnovljivih virov energije, kot so premog, nafta, zemeljski plin. Kot drugi večji problem pa moramo izpostaviti še onesnaževanje ozračja in odlagališča

odpadkov. Razmišljati je potrebno o tem, kaj puščamo za sabo. Posledice niso vidne takoj, vendar lahko skozi zgodovino spremljamo naraščajoče uničevanje našega planeta.

2.3 Umetno ustvarjanje potreb

Potrošnja danes kreira vse vidike moderne družbe in postaja njena gonilna sila. Vloga potrošnje se od petdesetih let prejšnjega stoletja jasno oddaljuje od namenske potrošnje, ki služi izpolnjevanju resničnih, naravnih potreb. Ker normalna, namenska potrošnja industriji ne prinaša zadovoljivih dobičkov, je nujno, da nastajajo nove, umetne potrebe: ne potrebujem, dokler ne vem, da obstaja – in ko imam, pozabim, zakaj sploh potrebujem (Dekleva 2017).

Mediji nam skozi svoje oglaševanje vedno znova prikličejo skrite želje, ki jih potrošniki hitro zamenjamo za potrebo. Pogosto si postavimo nek cilj, ko ga izpolnimo, pa si z nakupom podelimo nagrado. Občutek imamo, da nam bo nova pridobitev prinesla veliko zadovoljstvo, vendar nam po nekaj dneh preprosto ni več zanimiva. Pri tem pa se ne konča. Umetno ustvarjene potrebe se namreč vedno znova ustvarjajo, tudi ko so že zadovoljene.

Pomembno je, da znamo razlikovati med potrebo in željo. Potreba je občutek pomanjkanja nečesa, kar je povezano z ohranjanjem življenja oz. obstoja, npr. potreba po vodi, hrani, spanju, toploti, ustreznem okolju ... Ljudje moramo zadovoljiti svoje potrebe, če želimo preživeti. Osnovnih potreb imamo ljudje pravzaprav zelo malo. Želje, ki jih imamo, so lahko podobne potrebam, vendar niso povezane z našim preživetjem. V primeru, da jih ne bi zadovoljili, bi nam bilo kvečjemu neprijetno. Nič ni narobe, če si kdaj kupimo kaj, kar v resnici ne potrebujemo, vendar tega ne smemo početi prepogosto. Pred vsakim nakupom bi morali razmisliti, ali stvar res potrebujemo, zakaj jo bomo uporabljali in ali morda doma že nimamo stvari, ki bi lahko opravila enako nalogo, kot ta ki jo želimo kupiti.

Tudi industrija se zaveda težav z našimi željami, zato ves čas posveča pozornost potrošnikom. Zanimajo jih naše želje, kaj nam manjka in iščejo rešitve, kako to popraviti. Ves čas smo priča napredku in novim različicam izdelkov, ki so že na trgu, saj imajo podjetja še veliko prostora za nadgradnjo. Potrošniki pa smo napredka že navajeni in izboljšave sprejememo odprtih rok, čeprav jih za normalen vsakdan ne potrebujemo.

Današnja družba nam ves čas postavlja visoke kriterije in ljudje jih želimo doseči. Zato kupujemo stvari, ki jih imajo drugi ali pa si privoščimo bolj prestižne izdelke, da bi se približali standardom, ki nam jih narekuje družba. Stvari, ki jih kupimo zaradi pritiska drugih, največkrat ne potrebujemo, nato pa jih nerabljene zavržemo.

2.4 Rezultat potrošniške družbe¹

Zaradi pretiranega potrošništva, se razviti svet danes duši v odpadkih.

- Industrializirane države (petina prebivalstva) trošijo 80 % naravnih virov in 75 % proizvedene energije ter proizvedejo $\frac{3}{4}$ vseh odpadkov in svetovnega onesnaženja.
- Razvite države pridelajo več kot 600 kg odpadkov letno na prebivalca.
- Vsak od nas v letu dni odvrže 50 kg plastike, kar predstavlja težo 900 plastenk. Večino plastičnih predmetov uporabljamo le kratek čas. Proces razpada navadne plastike pa poteka 450 let. Danes proizvedemo dvajsetkrat več plastike kot pred petdesetimi leti.
- Vsak izmed nas vsako leto odvrže 194 kg bioloških odpadkov. Biološki odpadki na odlagališču povzročajo deponijski plin – metan, ki ozonski plašč 21-krat bolj ogroža kot CO₂.
- Letno vsak od nas porabi približno toliko papirja, kot ga dobimo iz šestih dreves.
- V razvitih državah letno vsak odvrže toliko stekla, kot ga vsebuje 200 kozarcev za marmelado. Razgradnja stekla na odlagališču traja več kot milijon let.
- Izdelava pločevink iz aluminija povzroči več kot 14 % vseh učinkov toplogrednih plinov. Letno je v obtoku okoli 100 milijard pločevink pijač, večina aluminijastih.
- Letno v svetu nastane 300–500 milijonov ton nevarnih odpadkov.
- Izpusti CO₂, ki jih povzroča človek, so na glavo postavili naravno ravnovesje pri kroženju ogljika. V času od predindustrijske dobe je človek povečal količino CO₂ v atmosferi za eno tretjino in s tem ustvaril umeten vpliv na globalno temperaturo, kar povzroča segrevanje planeta. Čeprav je količina CO₂ iz fosilnih goriv le majhen prispevek h globalnemu kroženju ogljika, se ta dodaten CO₂ kopiči, saj naravno kroženje ogljika ne more absorbirati vsega dodatnega CO₂.²
- Danes proizvajamo okoli 70.000 sintetičnih kemikalij. V ZDA so izračunali, da je danes v povprečnem gospodinjstvu prisotnih več sintetičnih kemikalij, kot bi jih pred stotimi leti našli v kemični tovarni. Leta 2000 so samo v ZDA pri industrijskih dejavnostih v okolje spustili 3,2 milijarde ton strupenih kemikalij in njihovih zmesi.
- Nevarni odpadki predstavljajo le majhen delež (4–5 %) v celotni količini gospodinskih odpadkov, vendar lahko že kapljica strupenih, nevarnih snovi, uniči na tisoče litrov pitne vode.
- Prebivalci ZDA za nakup vrečk za smeti odštejejo več denarja, kot znaša seštevke bruto domačega proizvoda 90 najrevnejših držav sveta.
- Poraba vode v svetu se je v zadnjih sto letih povečala za več kot šestkrat. Štiričlanska družina samo za tuširanje porabi vsak dan več kot 500 litrov vode. Iz vsake pipe, iz katere kaplja 1 kapljica na minuto, dnevno izgubimo do 50 litrov vode.
- Evropejci na dan odvržemo 43.000 m³ hrane.

2.5 Pomen ekološke ozaveščenosti

Odgovornost, da se upremo čarom potrošništva, je po mnenju zelenih aktivistov v rokah vsakega posameznika, ki naj bi ravnal razumsko in podpiral etično in okolju neškodljivo proizvodnjo. Vendar to lahko deluje le v ozkem krogu izobraženih ljudi, ki so finančno ustrezno preskrbljeni. Problematike potrošništva ne moremo ločiti od družbenega sistema in je zato tudi razrešiti ne moremo le na ravni posameznikov. Lahko pa ozaveščeni posamezniki veliko prispevajo k hitrejšemu napredovanju v smeri zelenega gospodarstva.

¹ Vir: Komunala Radovljica (<https://www.komunala-radovljica.si/komunala/mislimo-zeleno/110>)

² Vir: Skeptical Science (<https://skepticalscience.com/translation.php?a=16&l=22>)

Kako lahko ravnamo odgovorno³:

- Vsaj 50 % odpadkov lahko ponovno predelamo kot odpadno surovino ali znova uporabimo. Najlažje je predelati papir, lepenko in organske snovi, steklo in kovine, najtežje pa plastiko ter mešane smeti. Če recikliramo polovico hišnih odpadkov, bo letno v ozračju več kot tona CO₂ manj.
- Uporaba varčnih žarnic in varčnih gospodinjskih aparatov zmanjša količino ogljikovega dioksida v ozračju.
- Z recikliranjem papirja ohranimo drevesa in zmanjšamo onesnaževanje vode in zraka.
- Steklo lahko večkrat stodstotno recikliramo, ne da bi izgubilo na kakovosti.
- Rastline, gnojene s kompostom, so bolj zdrave, plodovi pa okusnejši. Kompost tudi nadomešča šoto, s čimer ohranimo močvirja.
- Izogibajmo se nepotrebnim nakupom in s tem ohranjajmo vire in zmanjšajmo količino odpadkov.
- Varčujmo z vodo in uporabljajmo okolju prijazna čistila. Vrt zalivajmo z deževnico.
- Namesto da kupimo izdelek, si ga izposodimo.
- Kupujmo rabljeno, predelano ali popravljeno in s tem podaljšajmo življenjsko dobo izdelkom. Kupujmo stvari, ki so trajnejše.
- Izdelke, ki jih ne potrebujemo več, izmenjajmo, predelajmo ali podarimo.

³ Vir: Komunala Radovljica (<https://www.komunala-radovljica.si/komunala/mislimo-zeleno/110>)

3 LINEARNI MODEL GOSPODARSTVA

3.1 Značilnosti linearnega modela gospodarstva

Za 21. stoletje je značilno, da so gospodarstva v vzponu, trgi medsebojno povezani, potrošnja na prebivalca strmo narašča. Po drugi strani pa se povečujejo revščina in socialna neenakost ter okoljski problemi.

Današnji linearni gospodarski model deluje po načelu: vzemi – proizvedi - zavrzi. V takšnem modelu se viri množično izrabljajo in spreminjajo v izdelke, ki na koncu življenjskega cikla končajo kot odpadki na odlagališču (Preston v Vujković 2016: 4⁴). Linearni model predvideva na eni strani neomejene zaloge virov, na drugi strani pa prostor za neomejene odpadke.

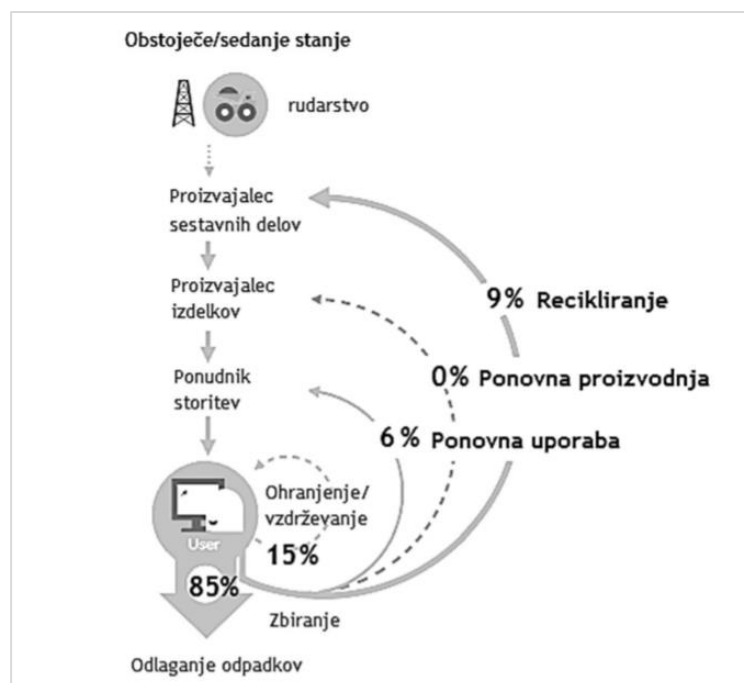

Slika 1: Linearni model gospodarstva

(Vir: <http://www.keentobegreener.com/new-blog/2017/7/10/the-circular-economy-the-new-thing>)

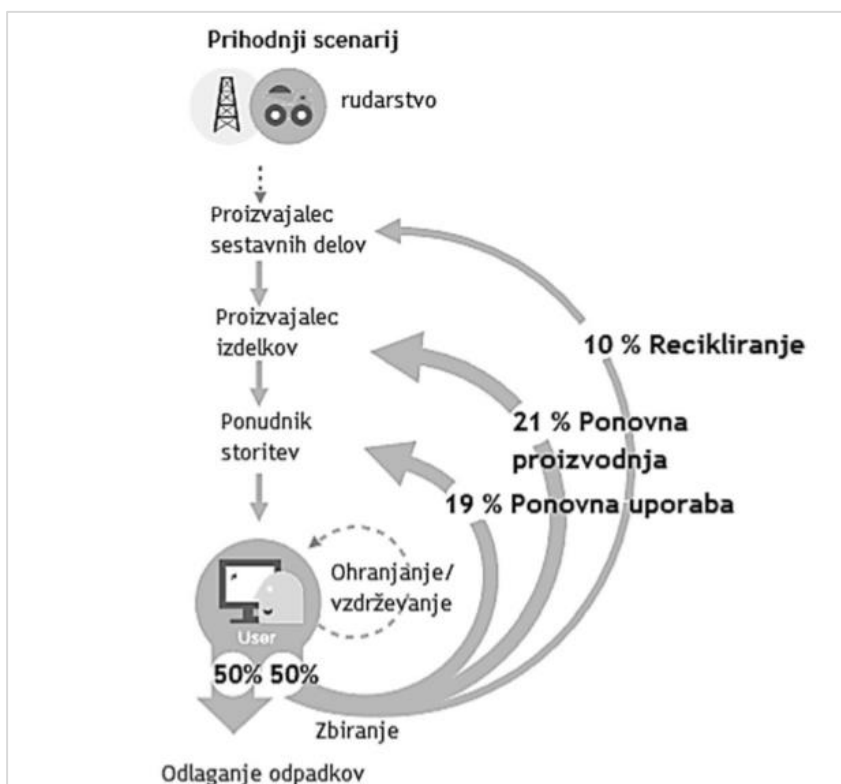
V nadaljevanju bova prikazali delovanje linearnega modela gospodarstva na primeru mobilnega telefona, ki ga ima danes praktično vsakdo. Gre za izdelek, ki ga potrošniki pogosto uporabljamo, zato stalno stremimo k novostim pri tem izdelku. Pogosto zato posežemo po nakupu novega mobilnega telefona, ko je obstoječ še povsem uporaben.

⁴ Povzeto po: Vujković 2016

Slika 2: Obstoječe stanje na področju uporabe mobilnega telefona
(Vir: Ellen Macarthur Foundation v Vujković 2013: 5)

V prihodnosti bi bilo potrebno vzpostaviti boljši sistem za zbiranje, ki je prikazan na sliki 3. Ta bi omogočil zmanjšanje odpadkov na 50 %. To bi dosegli s povečanjem ponovne uporabe, ponovne proizvodnje in recikliranjem.

Slika 3: Prihodnji scenarij na področju uporabe mobilnega telefona
(Vir: Ellen Macarthur Foundation v Vujković 2013: 6)

V zadnjem času postaja jasno, da linearni model počasi prihaja do svoje končne meje.

Potrebo po spremembi obstoječega linearnega gospodarskega modela proizvodnje in potrošnje v bolj trajnostno usmerjeno proizvodnjo in potrošnjo danes označujemo z izrazi trajnostno, brezogljično, krožno, zeleno, modro, bio-ekonomija, eko-ekonomija, učinkovito ravnanje z viri in energijo, 3-R itd. (Potočnik v Vujković, 2016: 6).

3.2 Razlogi za spremembo linearnega modela

3.2.1 Omejenost naravnih virov

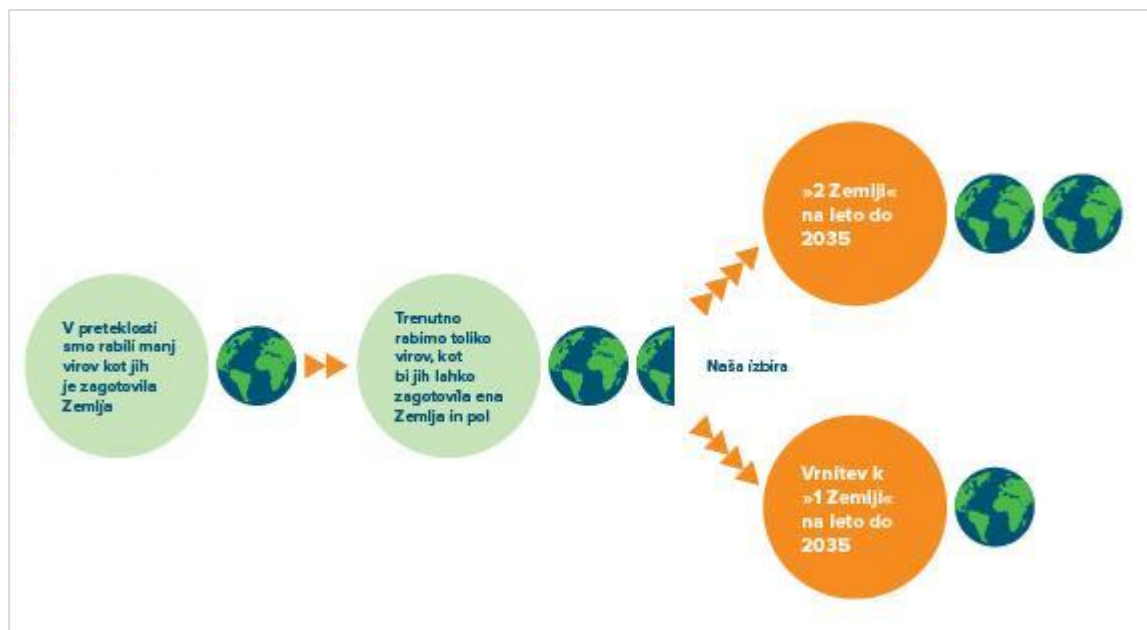
Zaradi hitre rasti prebivalstva in vedno boljšega življenjskega standarda se stalno povečuje povpraševanje po virih. V 20. stoletju se je število prebivalstva povečalo za 4-krat, poraba fosilnih goriv za 12-krat, črpanje naravnih virov za 8-krat, ulov rib za 35-krat, poraba vode za 9-krat ter pridobivanje rud in mineralov za 23-krat. Svetovna poraba znaša trenutno okoli 69 milijard ton naravnih virov na leto (European Commission v Križnik, 2016: 4). Vse to vodi v spreminjanje podnebja, rast cen glavnih virov, krčenje gozdov, izumiranje naravnih vrst in zmanjševanje pitne vode.

Po podatkih Organizacije združenih narodov (United Nations v Križnik, 2016: 4) se pričakuje, da bo število svetovnega prebivalstva do leta 2050 preseglo 9 milijard. Poleg tega naj bi delež prebivalstva, ki danes živi na urbanih področjih in je v letu 2014 znašal 54%, do leta 2050 porasel na 66 %. To pomeni, da se bosta današnjim 4 milijardam potrošnikov »srednjega razreda« pridružili še dobri 2 milijardi takšnih potrošnikov. Ta trend bo povzročil strm dvig povpraševanja po najrazličnejših virih. Svetovne potrebe po energiji naj bi se do leta 2040 povečale za približno eno tretjino, po vodi do leta 2030 za 40 % in po kmetijskih pridelkih in živalskih proizvodih do leta 2050 za približno 60 % (International Energy Agency v Križnik, 2016: 4). Kritični bodo tisti viri, ki so težje dobavljivi, ker jih zmanjkuje, ali pa prihajajo iz držav z neugodnimi političnimi in gospodarskimi razmerami.

Omejenost virov in potrebe po njih kažejo, da ob sedanjem ekonomskem modelu potrebujemo do leta 2035 še en planet⁵, ali pa odgovornejše ravnanje, ki bo podaljševalo življenjski cikel izdelkov, ohranjalo njihovo vrednost, spodbujalo inovativnost in omogočalo nova delovna mesta.

Sledeča slika prikazuje, da trenutno trošimo več, kot nam zemlja lahko zagotovi, kar je na daljši rok nevzdržno.

⁵ Vir: Kažipot prehoda v krožno gospodarstvo. <http://socialnaekonomija.si/wp-content/uploads/KA%C5%BDIPOT-PREHODA-V-KRO%C5%BDNO-GOSPODARSTVO-SLOVENIJE.pdf>

Slika 4: Porabljamo več, kot nam Zemlja lahko zagotovi

(Vir: <http://socialnaekonomija.si/wp-content/uploads/KA%C5%BDIPOT-PREHODA-V-KRO%C5%BDNO-GOSPODARSTVO-SLOVENIJE.pdf>)

Zato je potrebno linearni model gospodarstva, ki pritiska na različne vire, vodo, energijo, prst, biotsko raznovrstnost in ekosisteme, spremeniti. Rešitev je koncept krožnega gospodarstva.

3.2.2 Izkoriščanje delovne sile

Večini podjetij je edina skrb čim večji dohodek in dobiček, zato si prizadevajo za čim nižjo ceno delovne sile in proizvodne stroške. V manj razvitih državah je poceni delovne sile na pretek, zato multinacionalke tja prenašajo svojo proizvodnjo. S tem sicer nastajajo številna delovna mesta, ki pa so nezahtevna in slabo plačana.

Po podatkih Unicef-a je zaradi revščine v državah v razvoju, v delo po svetu prisiljenih 152 milijonov otrok, ki na tak način prispevajo k družinskemu proračunu. Večina jih je iz Afrike in Azije. Otroški delavci na dan delajo tudi do 12 ali celo 18 ur. Pogosto so izpostavljeni pesticidom in drugim kemikalijam. Uporabljati morajo nevarna orodja, kot so srpi, kose, mačete, težka kladiva, lopate ... Bremena, ki jih prenašajo, so zanje pretežka. Pogosto so podhranjeni. Čeprav številni v zahodnem svetu menijo, da to ni naš problem, pa ti otroci delajo prav v panogah, ki izdelke dobavljajo nam. Pridelujejo kakav, delajo v rudnikih kobalta, ki je prisoten v elektronskih napravah, v oblačilni industriji in turizmu.

Zeleno gospodarstvo zato ni pomembno samo zaradi zmanjševanja škodljivih vplivov človekovih dejavnosti na okolje, ampak tudi zaradi zagotavljanja varnih in zdravih delovnih pogojev. Svoj del odgovornosti pri tem nosimo tudi potrošniki. Podjetja so namreč lahko uspešna toliko, kolikor kupujemo njihove izdelke in podpiramo njihovo poslovno filozofijo. Etičnemu potrošniku je mar za to, kako je izdelek nastal – so pri tem trpeli ljudje, okolje, živali.

V prihodnosti je zato potrebno oblikovati zelena delovna mesta, ki bodo temeljila na lokalnih naravnih in človeških virih in bodo omogočala pravično plačilo za delo. Področja, ki omogočajo nastanek zelenih delovnih mest, so ekološko kmetijstvo, učinkovita raba naravnih virov, gozdno-lesne verige, proizvodnja energije iz obnovljivih virov, povečanje energetske učinkovitosti ter trajnostni turizem.

3.2.3 Onesnaževanje okolja

Pretirano kupovanje nepotrebnih stvari nam prvo težavo povzroči takrat, ko ugotovimo, da jih nimamo več kam shranjevati. Takrat je čas, da se jih znebimo. Tu nastopi vprašanje, kako in kam z njimi. Nekateri ozavešчени potrošniki se o tem pozanimajo na internetu, v raznih brošurah, ki jih pošiljajo podjetja, ki skrbijo za odvoz odpadkov, jih podarijo ali prodajo. Večina potrošnikov pa nepotrebne stvari odvrže med odpadke.

Zakaj je problem, če kos, ki ga ne potrebuješ, odvržeš? Za potrošnika v tistem trenutku problema ni, saj se je le znebil stvari, ki so mu v napoto. Je pa velik problem za okolico, za vse prebivalce, za naše potomce. Smetišča predstavljajo problem onesnaževanja okolja. Veliko je predmetov, ki jih odvržemo že po prvi uporabi, pa vendar bi jih brez problema uporabili vsaj še nekajkrat. Poleg tega pa jih pogosto odvržemo napačno.

Kot rešitev imamo po Sloveniji zabojnike za ločeno zbiranje odpadkov, vsaj za embalažo in ostale odpadke. V večjih krajih so se uspešno uveljavili ekološki otoki za ločeno zbiranje papirja in stekla. V določenih obratih te odpadke nato reciklirajo in ponovno uporabijo, ponekod pa le poskrbijo za ustrezen odvoz. Problem nastane, ko je treba določene odpadke odstraniti s sežigom. Če se to dogaja v za to namenjenih prostorih z ustreznim prezračevanjem, večjih težav ni. Težave pa nastanejo zaradi nepremišljenih odločitev, da bi smeti sežgali kar sami. Takrat se v zrak dvigujejo škodljivi plini, ki povzročajo učinek tople grede in škodujejo Zemlji.

Omeniti je treba tudi onesnaženje virov, ki so nam blizu, kot je voda. S svojimi vsakodnevnimi opravili, kot so kuhanje, pranje perila, posode, prhanje in druge higienske navade, v odtok spuščamo razne kemikalije, detergente, mila in druge snovi, škodljive za nas, za količino pitne vode, ki jo imamo na voljo, in za naravo okoli nas. Enako je z odpadki, ki jih puščamo za sabo. Ne le, da nimajo ravno estetskega videza, škodujejo živalim, ki lahko del odpadkov pojedjo, se v njih zapletejo, hkrati pa lahko odpadki prenašajo razne bolezni.

4 MODEL KROŽNEGA GOSPODARSTVA

4.1 Značilnosti krožnega gospodarstva

Zavedanje, da so naravni viri omejeni, je sodobno družbo spodbudilo k iskanju trajnostnega načina njihove rabe. Tako se je razvil model krožnega gospodarstva. V krožnem gospodarstvu obstoječe materiale in izdelke ponovno uporabimo, jih popravimo oz. jih recikliramo, uporabljamo obnovljive vire energije, zmanjšamo porabo surovin, opustimo uporabo nevarnih kemikalij ...

Izdelke moramo že zasnovati tako, da se bodo dali enostavno popraviti - s tem se bo podaljšala njihova življenjska doba. Potem, ko bodo povsem izrabljeni, pa jih bo možno razstaviti in vsi njihovi deli bodo znova uporabljeni, recikrirani oz. zavrženi (če prvi dve možnosti nista mogoči). Zasnova krožnega gospodarstva omogoča zmanjšanje potrebe po novih virih, zmanjša pritiske na okolje (črpanje virov, odlaganje odpadkov, izpusti) ter tako presega okvire recikliranja in odlaganja odpadkov.

Takšen model omogoča tudi nastanek novih delovnih mest in spodbuja inovacije, ki dajejo konkurenčno prednost. Poleg tega pa potrošnikom zagotovi trajnejše in inovativne proizvode, ki omogočajo denarne prihranke in višjo kakovost življenja. Da bi spodbudili trajnostno rast EU, je Evropska komisija v decembru 2015 sprejela sveženj ukrepov, s katerimi želi spodbuditi prehod Evrope v krožno gospodarstvo.⁶

Da bi to dosegli, so potrebni ukrepi na vseh stopnjah vrednostne verige: od pridobivanja surovin, zasnove proizvodov, proizvodnje, distribucije in porabe proizvodov, do popravil, ponovne izdelave in uporabe, ravnanja z odpadki in recikliranja.

Slika 5: Krožno gospodarstvo

(Vir: <http://www.keentobegreener.com/new-blog/2017/7/10/the-circular-economy-the-new-thing>)

⁶ Vir: Evropska Komisija. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/MEMO_15_6204)

4.2 Strategije krožnega gospodarstva

Zaradi prevelike porabe nastaja v linearnem gospodarstvu vse preveč odpadkov. Odlagališča in deponije se širijo. Namen krožnega gospodarstva je te odpadke zmanjšati oz. izničiti. To lahko dosežemo z:

- zmanjševanjem porabe (reduce),
- ponovno uporabo (reuse),
- recikliranjem (recycle).

4.2.1 Zmanjševanje porabe (reduce)

Današnja družba je naravnana tako, da nas prepričuje v nakup različnih stvari, ki jih v bistvu sploh ne potrebujemo. Predvsem v času praznikov, ko je nakupovalna mrzlica na vrhuncu. Vsak izdelek, ki ga kupimo, vpliva na okolje – od materialov, ki se uporabljajo za njegovo ustvarjanje, do onesnaženja, ki ga povzročajo med izdelavo, in do embalaže, v kateri je izdelek shranjen in konča na odlagališčih.

Zato ne kupujmo impulzivno. Preden se odločimo, kaj kupiti, raje dobro premislimo, ali določen izdelek resnično potrebujemo. Če je kljub razmisleku naš odgovor pritrdilen, pa poiščimo možnost za najem, izmenjavo ali nakup rabljenega namesto novega. Če kupujemo darila, namesto fizičnih predmetov raje podarimo doživetje.

Poraba se lahko zmanjša tudi s podaljšanjem življenjske dobe izdelka. Dandanes se izdelek po okvari bolj izplača zavreči in kupiti novega kot obnoviti. S tem nas podjetja "prisilijo" k nakupu novega izdelka. Izdelku, ki bi bil že v fazi proizvodnje kvalitetnejše narejen (in posledično tudi dražji), bi lahko z obnovo ali predelavo življenjsko dobo podaljšali in s tem zmanjšali neprestano potrošnjo.

Okolja pa ne onesnažujejo le izdelki, ampak tudi embalaža. Proizvajalci poudarjajo, da embalaža varuje izdelek pred fizičnimi poškodbami in zunanjimi vplivi. Dejansko pa vemo, da ima embalaža tudi močno propagandno funkcijo in vpliv na kupca, da kupi določen izdelek. Pakiranje izdelkov ni bilo vedno tako samoumevno, kot je danes. V prvih trgovinah so bili izdelki večinoma v razsutem stanju. Danes se takšne trgovine vračajo nazaj, vendar so v Sloveniji bolj izjema kot pravilo.

Potrošniki lahko k zmanjševanju embalaže pripomoremo tudi tako, da kupujemo lokalno pridelano hrano in kjer je le mogoče, uporabimo embalažo za večkratno uporabo.

Verjetno najbolj očiten znak, da je z našo družbo nekaj hudo narobe pa so velike količine odvržene hrane, medtem ko na drugi strani kar milijarda ljudi na svetu strada. Organizacija združenih narodov za prehrano in kmetijstvo ugotavlja, da bi s hrano, ki jo vsako leto v razvitem delu sveta odvržemo, lahko nahranili tri milijarde ljudi. Da bi zmanjšali količino odpadne hrane, lahko veliko storimo sami v gospodinjstvih, pa tudi trgovci in gostinci.

4.2.2. Ponovna uporaba (reuse)

Popravljene ali še popolnoma delujoče izdelke je mogoče ponovno uporabiti. To prinese velike prihodke, saj takšnim izdelkom ni potrebno nameniti kapitala za njihovo predelavo ali reciklažo. Izdelke, kot so tekstil, knjige in igrače, lahko podarimo ali jih izmenjamo s sorodniki, prijatelji ali sodelavci. Iz pohištva in nekatere embalaže lahko z nekaj domišljije ustvarimo nov izdelek z novo namembnostjo.

Da bi zmanjšali količino odpadkov in podaljšali življenjsko dobo izdelkov, so začeli v svetu in tudi v Sloveniji nastajati centri ponovne uporabe. V njih še uporabne izdelke, ki bi jih ljudje sicer odvrgli, osvežijo, obnovijo ali jim spremenijo funkcionalnost ter pripravijo za ponovno uporabo. V današnjem hitrem tempu življenja radi pozabimo, da so za vsak nov izdelek potrebne surovine, voda, energija, kemikalije, izpusti CO₂ ... Zato vsako odmetavanje še uporabnih izdelkov pomeni nepotrebno trošenje virov in onesnaževanje narave.

Hkrati se v centrih ponovne uporabe udejanja tudi socialno podjetništvo skozi zaposlovanje dolgotrajno brezposelnih in invalidov ter promovirajo obrtni poklici, od katerih mnogi pri nas že tonejo v pozabo (urar, čevljar, šivilja ...).

4.2.3 Recikliranje (recycle)

Recikliranje je predelava že uporabljenih, odpadnih snovi v proizvodnem procesu. Namen recikliranja je zmanjšanje trošenja uporabnih snovi, zmanjšanje porabe surovin (na primer: les) in obenem preprečevanje onesnaževanja zraka s sežigom odpadkov, onesnaževanje vode in zemlje z odlaganjem odpadkov na divjih odlagališčih. Recikliranje je tako izredno pomemben del sodobnega ravnanja z odpadki, kjer lahko prav vsakdo izmed nas doda kamenček v mozaik. S tem ne dobimo samo novih izdelkov, temveč na tak način prihranimo naravne vire.⁷

Recikliramo lahko papir, plastiko, steklo, tkanine in elektroniko. Poznamo osnovno recikliranje in recikliranje z odstranjevanjem določenih materialov iz kompleksnih izdelkov. Prvo je preprostejše, saj se snov takoj vrne v proizvodni proces. Na ta način se reciklira (npr. star papir, steklo). Pri drugi vrsti recikliranja, ki je dražja, pa je pomembna le snov, ki jo odstranimo (npr. zlato iz elektronskih naprav).

Naloga vsakega ekološko ozaveščenega podjetja je postavitve ekološkega otoka. Odpadki se zbirajo v fizično ločenih sektorjih, namenjenih papirju, kovini, plastiki in steklu. Del, ki je namenjen shranjevanju papirja pred reciklažo, mora biti pokrit, da je zavarovan pred vremenskimi vplivi.

Papir je ena izmed snovi, ki jo je najlažje reciklirati. Predhodno mora biti sortiran, v reciklažo pa lahko namenimo le papir brez dodanih primesi. Z reciklažo enega kilograma papirnate embalaže se prihrani 1/5 drevesa in 40 litrov čiste vode.

Plastika mora biti v procesu reciklaže predhodno ločena, saj na trgu obstaja izjemno veliko vrst plastike, vsaka s svojo kemično sestavo. 100-odstotno ločevanje plastike v praksi ni mogoče, zato njena reciklaža poteka glede na podobne lastnosti dveh ali več različnih plastik.

Prav tako je pomembna nadaljnja obdelava organskih odpadkov, ki predstavljajo približno 30 % gospodinjskih odpadkov. Organske odpadke s pomočjo kompostiranja vračamo naravi, brez da bi onesnaževali okolje. Pri kompostiranju organske biomase in kmetijskih odpadkov se sprošča tudi bioplín, ki ga lahko uporabimo za proizvodnjo toplote oz. električne energije.

Odpadke lahko tudi sežgemo in s tem pridobimo energijo. To je smiselno le, če pri tem ne nastajajo strupeni plini in nevarne snovi v ostanku in če nastane več energije, kot jo potrebujemo za sežig. Pridobljena energija se lahko porabi v obliki toplote ali elektrike.

⁷ Vir: Mesto mladih.si. <https://www.mestomladih.si/studentski-podiplomski/clanki/vse-o-recikliranju/>

4.3 Prednosti krožnega gospodarstva⁸

Prednosti krožnega gospodarstva se nanašajo na rabo virov, okolje, gospodarstvo in socialni vidik.

4.3.1 Raba virov

V krožnem gospodarstvu se primarni viri porabljajo bolj racionalno. Bolj kakovostni produkti omogočajo ohranjanje materialov in ponovno uporabo le-teh kot sekundarno surovino.

Trend gre v smeri izdelovanja izdelkov brez odpadkov. Gre za izdelke, ki vsebujejo okolju prijazne sestavne dele in snovi, ki so hranljive za naravo. Podjetje, ki je izdelek izdelalo ga po uporabi želi nazaj, saj ga bo ponovno vključilo v proizvodnjo. Podjetju zato ni potrebno kupovati novih surovin, saj te dobi iz svojih obrabljenih proizvodov.

Racionalno rabo virov lahko dosežemo z recikliranjem, preprečevanjem nastajanja odpadkov, eco-designom, pridobivanjem energije iz obnovljivih virov (sonce, voda, veter, biomasa ...). S trenutno tehnologijo lahko tako prihranimo od 10 % do 17 % primarnih virov. Evropska agencija za okolje ocenjuje, da bi do leta 2030 lahko z uporabo inovativnih tehnologij dosegli do 24 % manjšo porabo primarnih virov (European Environment Agency v Krašovec 2017).

4.3.2 Okoljske koristi

Proizvodnja odpadkov se je v zadnjih letih močno povečala in še vedno narašča. Zaradi linearnega sistema gospodarstva se večina odpadkov odlaga na smetišča in odlagališča, kjer se izgubijo za vedno. Tako je tudi s hrano, ki se zavrže že v industrijski verigi, kot tudi kasneje s komunalnimi odpadki v gospodinjstvih in trgovinah.

Prizadevanje Evropske unije za zaščito našega planeta je v zadnjih desetletjih močno naraslo. Uvedli so različne cilje in programe, s katerimi se trudijo zmanjšati izpušne pline, omejiti porabo neobnovljivih virov in uvesti nove tehnologije na področju obnovljive energije.

Evropska komisija ocenjuje, da lahko različni načini recikliranja odpadkov privedejo do zmanjšanja toplogrednih plinov za približno 424–617 milijonov ton ogljikovega dioksida v letih 2015–2035 oz. za 48 % do leta 2030 in 58 % do leta 2050 v primerjavi z letom 2012. Recikliranje in ohranjanje materialov v proizvodnji bi pripomoglo k izboljšanju ekosistema in ohranjanju ogroženih živalskih in rastlinskih vrst.

Tudi pridobivanje energije iz obnovljivih virov pozitivno vpliva na okolje. S tem zmanjšamo negativne učinke uporabe fosilnih goriv, kot so npr. premog, nafta idr. S pridobivanjem čiste energije zmanjšujemo količine toplogrednih plinov (ogljikov dioksid, metan, dušikov oksid ...), s čimer zmanjšujemo negativne vplive na podnebje. Hkrati se zmanjšuje propadanje gozdov in varčuje z omejenimi zalogami fosilnih goriv.

4.3.3 Gospodarske koristi

Z uporabo strategije krožnega gospodarstva bi se kaj kmalu pojavili novi načini proizvodnje, ki bi olajšali nadaljnjo reciklažo. Razvile bi se nove tehnologije in postopki, s katerimi bi pri reciklaži prihranili čas in denar. V primerjavi s sistemom linearnega gospodarstva je krožno gospodarstvo po vseh izvedenih procesih bolj dobičkonosno.

Pojavile bi se tri nove oblike dela. Nizko kvalificirani delavci bi skrbeli za razvrščanje izdelkov in materialov za ponovno uporabo in reciklažo, srednje kvalificirani delavci pa bi izdelke in materiale v zaprti zanki obnavljali in reciklirali. Visoko kvalificirani delavci bi skrbeli za bio - rafinerije. (European Environment Agency v Krašovec 2017).

⁸ Povzeto po: Krašovec, 2017

4.3.4 Družbene koristi

Z uvedbo krožnega gospodarstva bi se odprlo veliko novih, zelenih delovnih mest. Krožno gospodarstvo spodbuja tudi nastanek socialnega podjetništva. Gre za obliko podjetništva, ki krepi družbeno solidarnost, spodbuja medsebojno sodelovanje in prostovoljnost. Prav tako spodbuja izobraževanje, izboljšuje socialno vključenost, prispeva k boju proti revščini in zmanjšuje okoljske probleme. Primer socialnega podjetništva so npr. centri ponovne uporabe, kjer delo dobijo težje zaposljivi ljudje (oboleli, invalidi ...).

4.4 Krožno gospodarstvo v praksi⁹

Fundacija Ellen MacArthur je britanska neprofitna organizacija, ki se ukvarja z analiziranjem gospodarskega, družbenega in okoljskega prehoda v krožno gospodarstvo. Namen fundacije je usposabljanje ljudi in podjetij za krepitev krožnega prebivalstva, razvoj podjetij in krepitev njihovega medsebojnega sodelovanja. Objavljajo razne članke in dela, s katerimi želijo ljudi spodbuditi k prehodu iz linearnega v krožni sistem gospodarstva. Kot dokaz uspešnosti fundacije je bil leta 2012 ustanovljen program Krožno gospodarstvo 100 (Circular economy 100- CE100), v katerem so povezana podjetja in inovatorji s področja krožnega gospodarstva. Ti si med seboj delijo znanje in dobre prakse.

V Sloveniji vedno več podjetij izdeluje in prodaja okolju prijazne izdelke na okolju prijazen način ter hkrati pozornost namenja zaposlenim in njihovem zadovoljstvu. V zadnjih letih se to kaže bolj kot kdaj koli prej. V nadaljevanju zato prikazujemo nekaj primerov dobrih praks krožnega gospodarstva v Sloveniji.

Podjetje **Donar** iz recikliranih materialov izdeluje oblikovalsko dovršeno pohištvo. Nedavno so se odločili narediti še en korak naprej pri uresničevanju strategije podjetja, kako z manj narediti enako in napredovati – delovnik zaposlenih so zmanjšali na 6 ur. Rezultati, ki jih beležijo so odlični (Božič 2019).

V Sparu se zavedajo, kako pomembno je ponovno polnjenje embalaže za prihodnost okolja, zato so se povezali s podjetjem **Odori** in v Interspar Cityparku v Ljubljani postavili Odori Refil avtomat. Kupci v trgovino prinesejo svojo embalažo in s pomočjo avtomata ponovno napolnijo naravna čistila Odori.

Podjetje **Lumar** je na izzive trajnostne gradnje odgovorilo z inovativnim konceptom montažnih hiš, kjer ima glavno vlogo les. Izolacija je izdelana iz celuloze, iz recikliranega papirja in lesne volne. Večino materiala pasivne hiše je potem, ko se ne uporablja več, mogoče reciklirati ali ponovno uporabiti.

V družbi **Jelovica hiše**, ki razvija okolju prijazne in energetske varčne hiše, so dosegli popolno samozadostnost proizvodnje. Iz obnovljivih virov sonca, vode in lesnih ostankov pridobijo več energije in toplote, kot je porabijo za svoje delovanje. Presežke energije posredujejo v omrežje.

Avant2go omogoča izposajo električnih vozil s polnilnimi mesti na več lokacijah v Ljubljani. Hkrati spodbuja prehod od lastništva do souporabe avtomobilov. Nudi podporo v obliki digitalne platforme.

Centri ponovne uporabe v svojih prostorih izvajajo storitve za podaljšanje uporabnosti izdelkov in jih prodajajo novim uporabnikom po ugodnih cenah.

Podjetje **Paradajz**, ki trži blagovno znamko paradižnika **Lušt**, goji paradižnik v rastlinjaki, ogrevanih z geotermalno energijo.

⁹ Povzeto po: Ekošola, 2019

Podjetje **Menerga** izdeluje klimatizacijske in prezračevalne naprave, ki so proizvod lastnih raziskav in razvoja. Glede na običajne naprave dosegajo 90-odstotni prihranek energije. Obenem so razvili »pametno« digitalno regulacijo naprav, ki potrebe po energiji zmanjša za 30–40 %, saj uravnava optimum med ogrevanjem in hlajenjem.

Podjetje **Insol** predeluje biorazgradljivo blato iz čistilnih naprav v gradbene kompozite. Druga inovacijska rešitev podjetja je uporaba topolovih vlaken za čiščenje oljnih razlitij in za naravno izolacijo pri gradnji pasivnih hiš.

Očala **Wood Stock** so narejena ročno. Izdelana so iz različnih vrst lesa in zaščitena s premazi iz čebeljega voska in citrusovih olj, ki temeljijo na naravni osnovi in so okolju manj škodljiva. Očala so trpežna in uporabna vrsto let ter oblikovana iz naravi prijaznega materiala.

Podjetje **Aquafil** je razvilo sistem regeneracije Econyl za neskončno recikliranje poliamida 6 iz polimernih odpadkov. S tem skrbijo, da večina najlonskih proizvodov ne konča kot odpadek.

Podjetje **Melamin** je pionir na področju razgradljivih biopolimerov, narejenih iz lesne biomase. Investira v ekološko naravnane projekte, kot so: lastna biološko-kemijska čistilna naprava, zaprti sistem hladilnih vod, zmanjševanje emisij v zrak in reciklaža topil. S temi ukrepi zmanjšujejo vpliv na okolje v večji meri, kot to predpisuje evropska zakonodaja.

V smeri krožnega gospodarstva pa vedno bolj delujejo tudi občine. Tako je npr. **Mestna občina Celje** za sistem javne izposoje koles, kupila 66 klasičnih in 34 električnih koles, ki so namenjena občanom in obiskovalcem mesta. **KOLESC** si je mogoče izposoditi na 17 postajah javnega sistema, ki deluje preko globalnega sistema nextbike; ta pa se uporablja v več kot 25 državah po svetu.¹⁰

4.5 Kaj lahko storimo mladi

Tudi mladi lahko s svojim ravnanjem pripomoremo k bolj temeljitemu in hitrejšemu trajnostnemu razvoju. Razmišljati moramo dolgoročno, saj bomo v prihodnosti ravno mi tisti, ki bodo načela krožnega gospodarstva širili na mlajše generacije. Že vsako, morda za nas nepomembno dejanje, vpliva na mišljenje in ravnanje drugih. V navadi nam je, da počnemo to, kar počnejo drugi, zato sami pri sebi poskrbimo, da bomo drugim dober zgled.

V nadaljevanju navajava nekaj priporočil, s katerimi lahko mladi prispevamo k razvoju krožnega gospodarstva:

- dosledno ločujmo odpadke doma, v šoli, na ulici;
- reciklirajmo iztrošene izdelke, kadar je to mogoče;
- če se izdelek pokvari, ga poskušajmo popraviti preden ga zavržemo;
- odpadni papir vedno uporabimo še na prazni strani;
- kupujmo izdelke iz recikliranega papirja;
- uporabljajmo baterije za ponovno polnjenje;
- zavrnimo neželjeno pošto;
- vodo/sok pijmo iz svoje plastenke;
- v šoli odjavimo kosilo, kadar ga ne bomo jedli;
- ugašajmo luči in izklapljamo naprave, če jih ne potrebujemo;
- doma uporabljamo varčne žarnice;
- zapiramo vodo med ščetkanjem zob;
- tuširajmo se namesto kopajmo;
- pri nakupih uporabljajmo vrečke za večkratno uporabo;

¹⁰ Vir: MOC Celje. <https://moc.celje.si/zakljuceni-projekti/6018-sistem-javne-izposoje-koles>

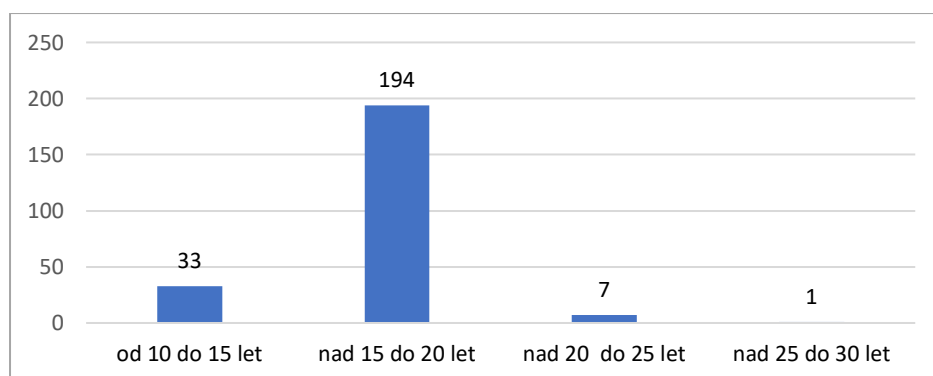
- doma kompostirajmo organske odpadke, če imamo možnost;
- uporabljajmo naravna čistila namesto kemičnih;
- uporabljajmo javni prevoz kot sredstvo transporta;
- krajše opravke opravimo peš ali s kolesom;
- izposojajmo si in delimo stvari;
- kupujmo lokalne, sezonske, ekološke izdelke;
- izogibajmo se nepotrebemu tiskanju dokumentov;
- pred nakupom izdelkov se vprašajmo, če jih res potrebujemo;
- sodelujmo pri organiziranih čiščenjih okolja;
- darujmo/prodajmo oblačila, obutev, knjige in učbenike, elektronske naprave ipd., ki jih več ne potrebujemo.

5 RAZISKAVA O AKTIVNOSTIH MLADIH V SMERI KROŽNEGA GOSPODARSTVA

5.1 Izbor in struktura vzorca anketiranih

Raziskavo sva izvedli s pomočjo spletnega vprašalnika. V raziskavi je sodelovalo 235 srednješolcev, ki večinoma obiskujejo naslednje srednje šole v Celju: Srednjo šolo za kemijo, elektrotehniko in računalništvo, Srednjo šolo za strojništvo, mehatroniko in medije, Srednjo šolo za storitvene dejavnosti in logistiko, Gimnazijo Lava, Gimnazijo Celje Center, Srednjo zdravstveno šolo, Ekonomsko gimnazijo in Srednjo šolo za gradbeništvo in varovanje okolja.

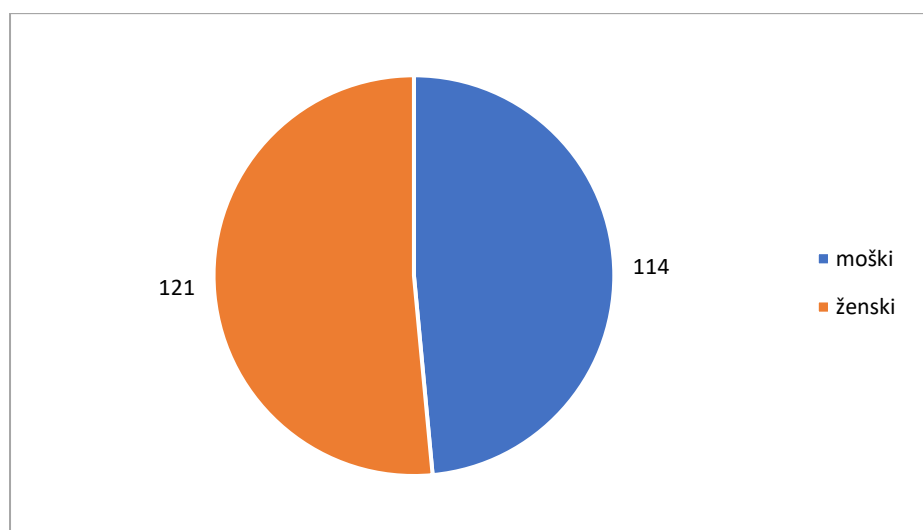
Starost

Graf 1: Starost

Anketirani so bili predvsem srednješolci, ki spadajo v skupino nad 15 do 20 let (194), nekaj malega je bilo osnovnošolcev (33), še manj pa anketirancev, ki bi spadali v višje starostne skupine.

Spol

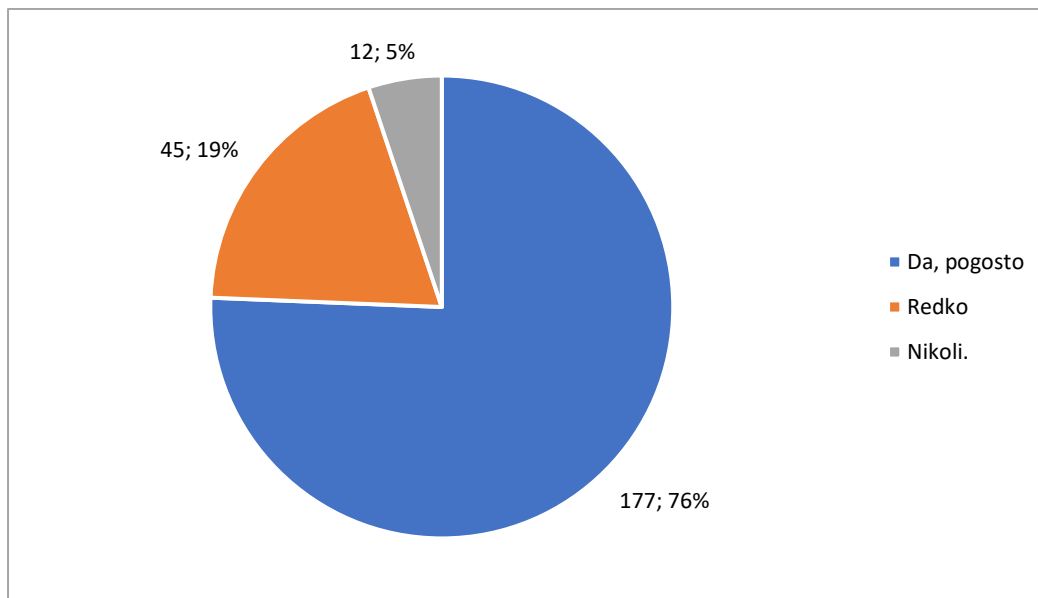

Graf 2: Spol

Anketirali smo približno enako število žensk in moških.

5.2 Rezultati primarne raziskave

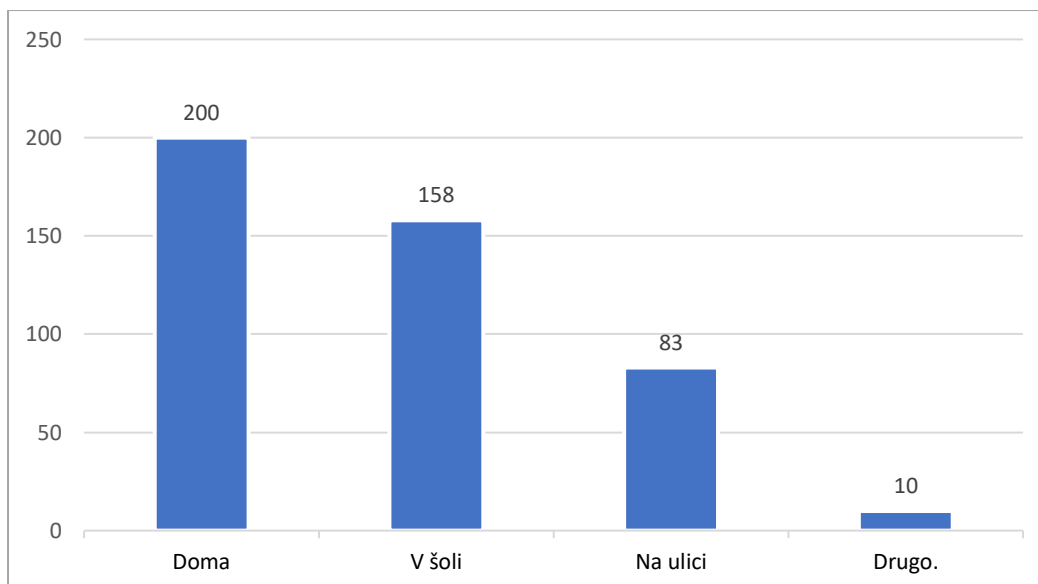
1. Ali ločuješ odpadke?

Graf 3: Ločevanje odpadkov

V raziskavi sva odkrili, da večina mladih redno ločuje odpadke (177), nekaj jih odpadke ločuje redko (45), manjšina pa nikoli (12).

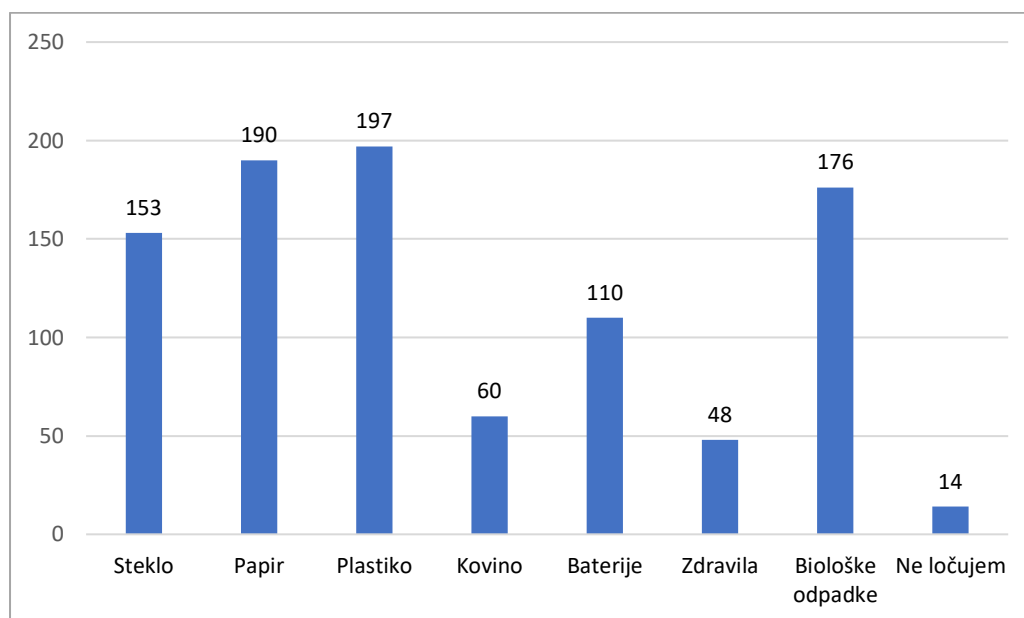
2. Kje ločuješ odpadke?

Graf 4: Kje ločujemo odpadke

Od mladih, ki ločujejo odpadke, smo izvedeli, da to najpogosteje počnejo doma (200) in v šoli (158), nekoliko manj jih to počne na ulici (83), pod drugo pa so anketirani navajali, da to počnejo na vseh navedenih področjih, nekateri tudi v službi.

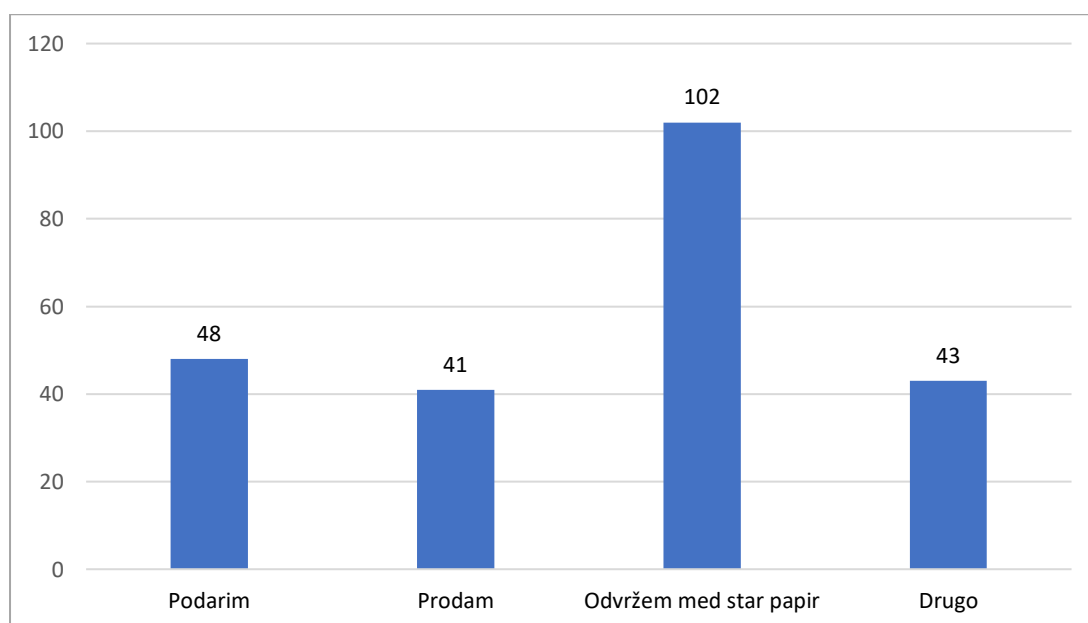
3. Katere odpadke ločuješ doma?

Graf 5: Kaj ločujemo

Iz grafa je razvidno, da največ mladih doma ločuje steklo (153), papir (190), plastiko (197) in biološke odpadke (176). Nekoliko manj jih ločeno zbira baterije (110), kovino (60) in zdravila (48), 14 anketiranih pa je odgovorilo, da odpadkov doma sploh ne ločujejo.

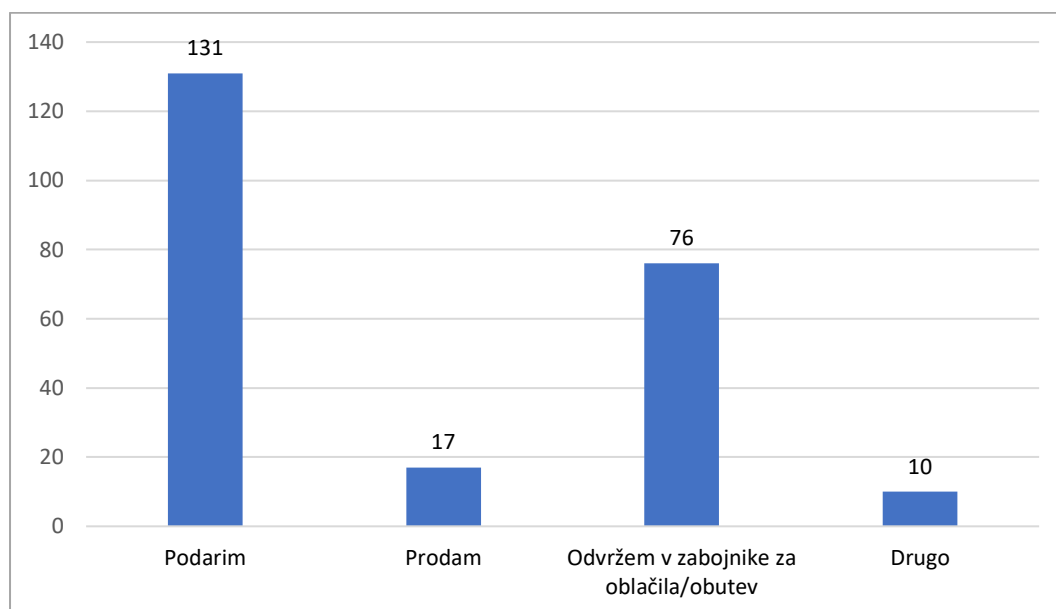
4. Učbenike in knjige, ki jih ne potrebujem več:

Graf 6: Rabljene knjige

Mladi stare učbenike in knjige najbolj pogosto odvržejo med star papir (102). Drugi jih podarijo (48) ali prodajo (41). Pod drugo so mladi navajali možnost shranjevanja na podstrešje in s tem možnost prihodnje uporabe. Pogost odgovor je bil tudi namenjanje učbenikov in knjig za kurjavo.

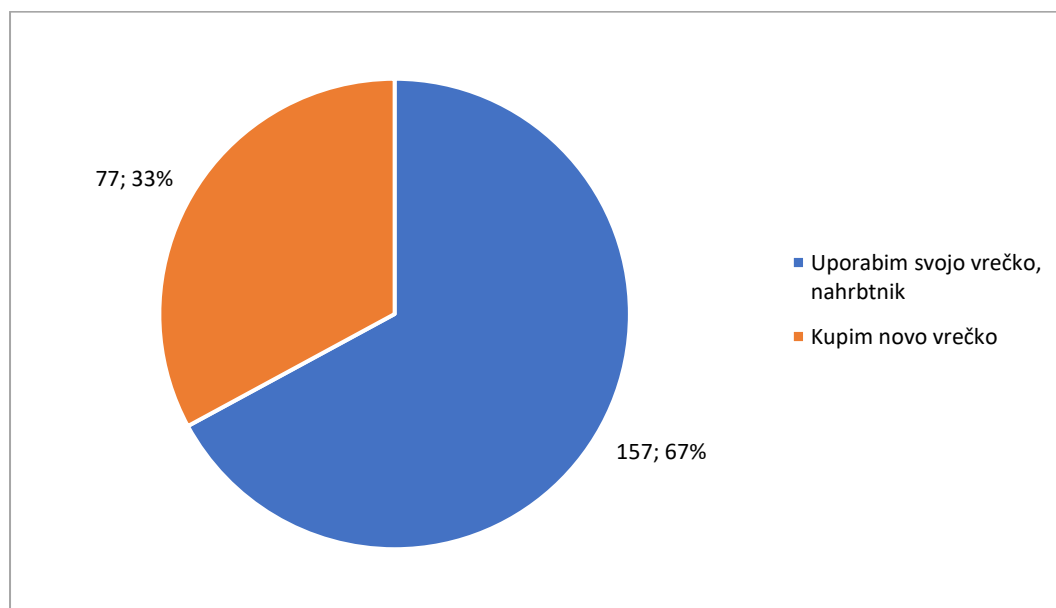
5. Tekstil ali obutev, ki je ne potrebujem več:

Graf 7: Odpadna obutev in tekstil

Iz grafa je razvidno, da največ mladih svoja oblačila in obutev po uporabi podari (131), saj so ta še uporabna. Anketirani svoje izdelke tudi odvržejo v posebne namenske zabojnike (76) ali prodajo (17). Pod drugo so navedli, da oblačila in obutev nosijo za doma ali jih prihranijo za mlajše generacije.

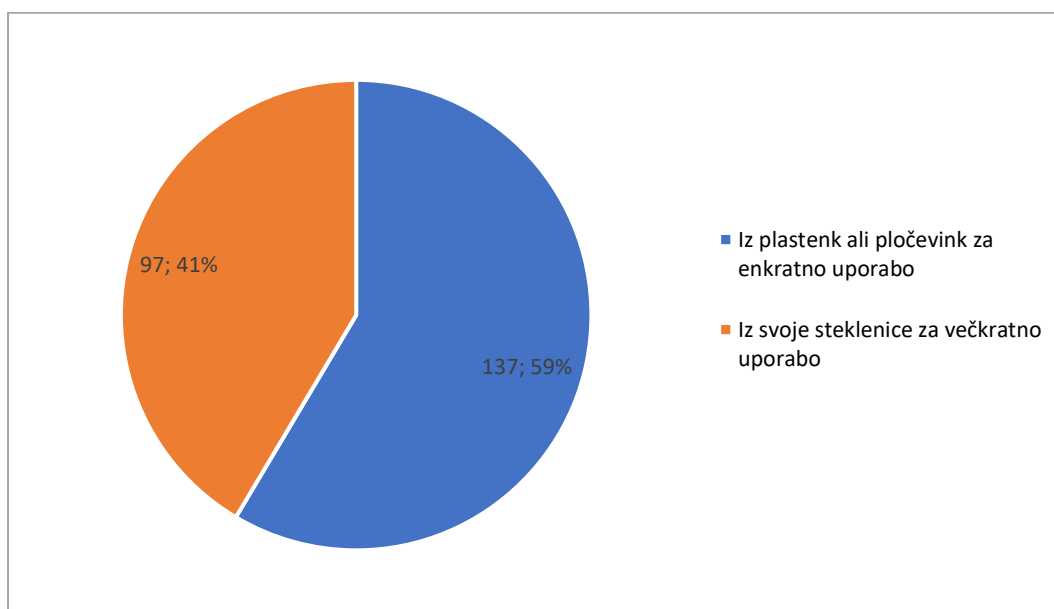
6. Za nakupe običajno ...

Graf 8: Nakupovanje

Večina mladih, ki smo jih anketirali, za nakupe običajno uporabi svojo plastično vrečko ali nahrbtnik (157). Manj mladih ob vsakem nakupu kupi novo vrečko (77).

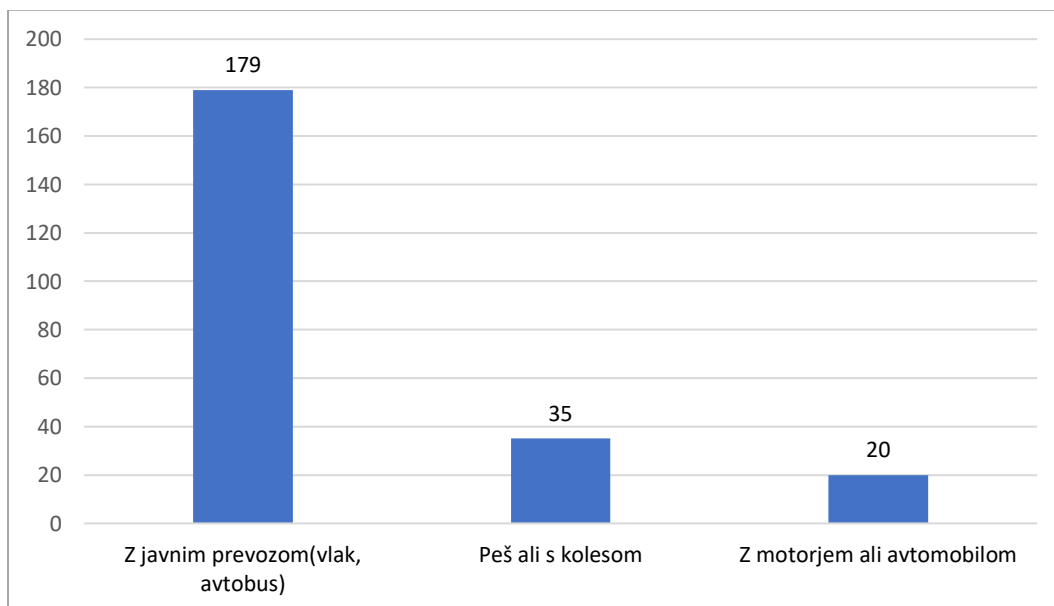
7. V šoli običajno pijem ...

Graf 9: Uporaba steklenic za večkratno uporabo

Več kot polovica anketiranih v šoli pije iz plastenk za enkratno uporabo (137). Manj mladih si v šolo prinese svojo steklenico za večkratno uporabo (97).

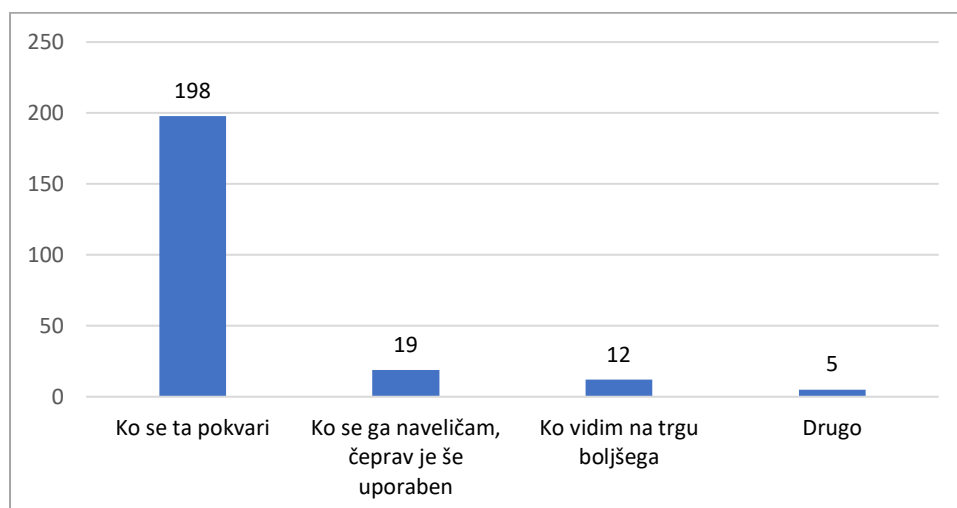
8. V šolo običajno prihajam ...

Graf 10: Prevoz v šolo

Večina mladih, ki smo jih anketirali, v šolo prihaja z javnim prevozom (179). Tisti, ki živijo v bližnji okolici šole, do nje prispejo peš ali s kolesom (35). Prevoz z motorjem ali avtomobilom (20) kot način transporta v šolo, med mladimi ni močno zastopan.

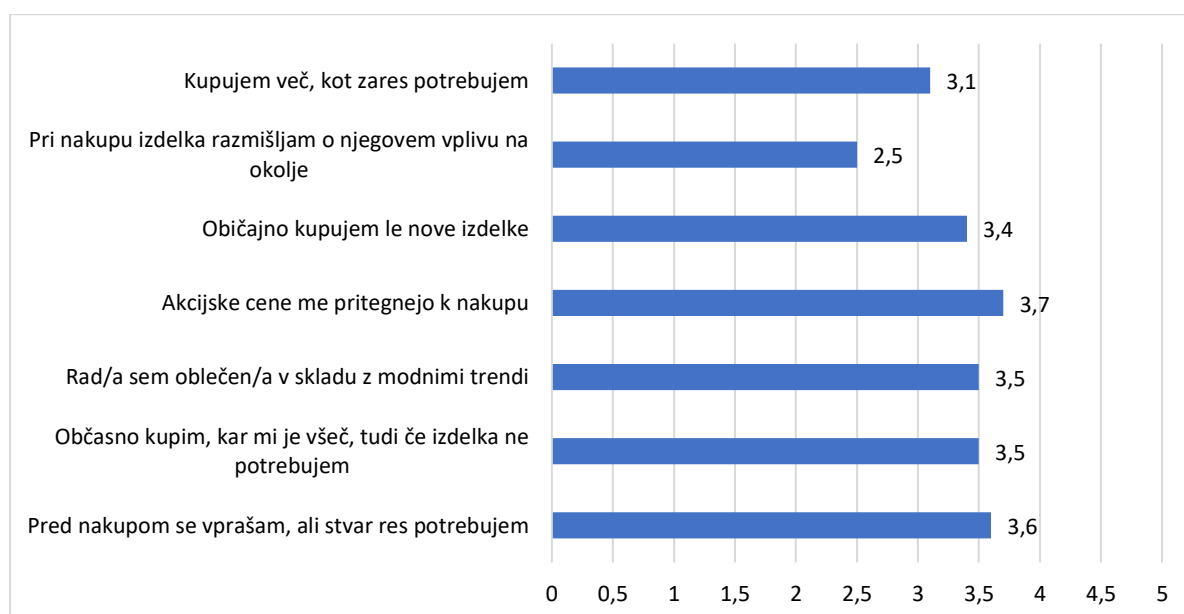
9. Kdaj največkrat zamenjaš obstoječ izdelek z novim?

Graf 11: Menjava izdelka za novega

Potreba po nakupu novega izdelka med mladimi najbolj pogosto nastopi, ko se ta pokvari. Manj mladih se za nakup novega izdelka odloči, ko se ga naveliča, kljub temu da je še uporaben (19), ali ko na trgu vidijo boljšega (12). Pod drugo so anketirani navedli možnost vseh treh odgovorov.

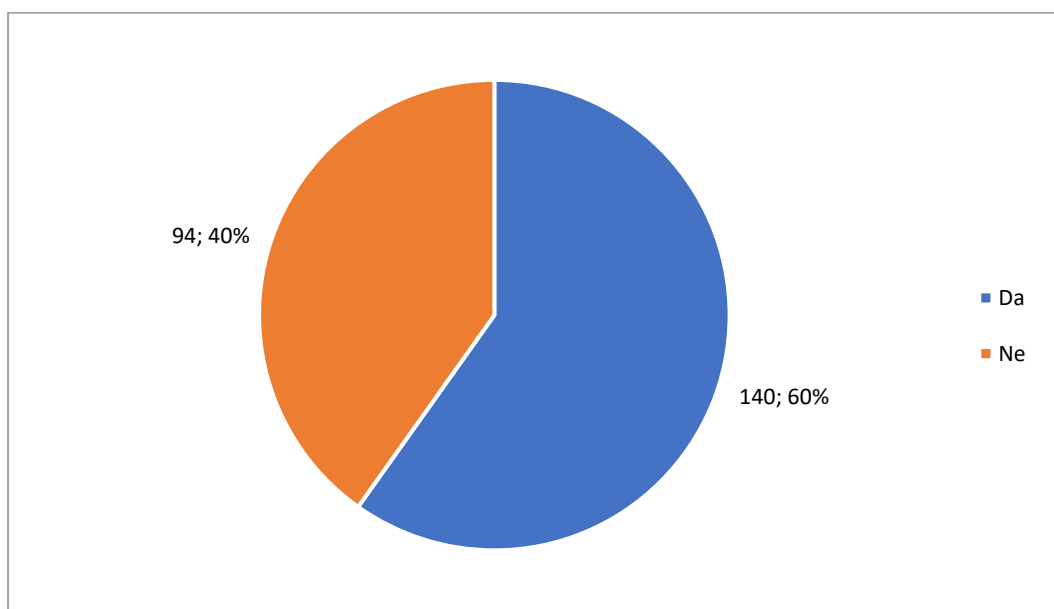
10. Kakšen je tvoj odnos do potrošnje? Svoje strinjanje izrazi na lestvici od 1 do 5.

Graf 12: Odnos do potrošnje

Večina mladih se zaveda svoje pretirane potrošnje. Pri nakupu novega izdelka po večini ne razmišljajo o njegovem vplivu na okolje. Še vedno najbolj izstopa kupovanje novih izdelkov, kljub temu pa je velik delež anketiranih pri tem vprašanju nasprotovalo večini, kar pomeni, da ne posežejo vedno le po novih izdelkih. Današnja potrošnja sloni na akcijah, ki se ne izkažejo vedno kot nek večji prihranek, imajo pa močan vpliv tudi na nakupne odločitve mladih. Mladi radi sledijo raznim trendom, česar posledica je pogosto nakup izdelka, ki ga ne potrebujejo. Kljub temu anketiranci še vedno ocenjujejo, da so njihove odločitve o nakupih pretehtane.

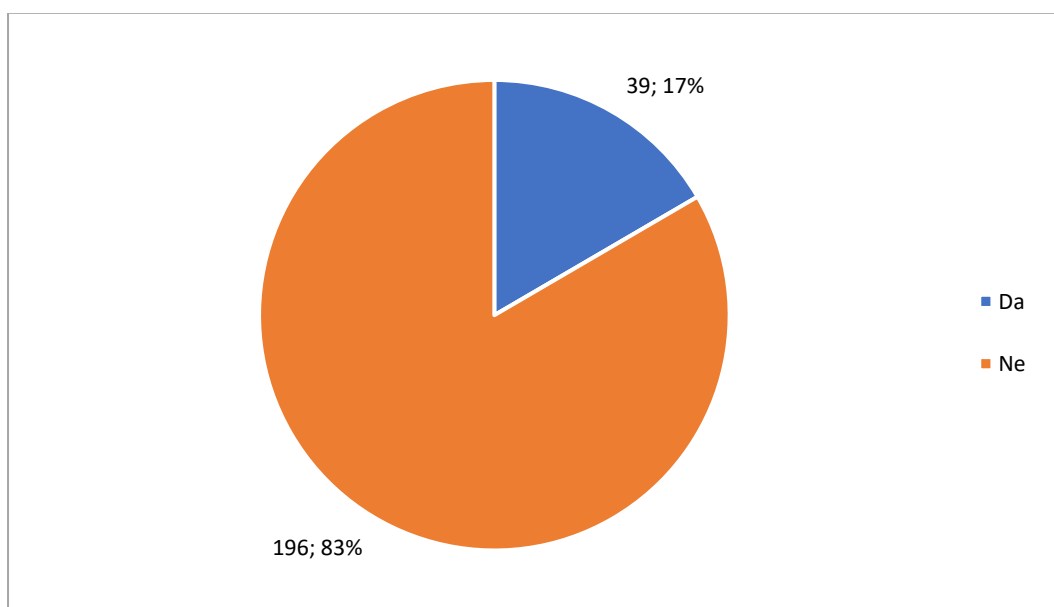
11. Si že slišal/a za centre ponovne uporabe?

Graf 13: Centri ponovne uporabe

Več kot polovica anketiranih je že slišala za centre ponovne uporabe (140), medtem ko drugi (94) zanje še niso slišali.

12. Ali veš kje v tvoji bližini se nahaja center ponovne uporabe?

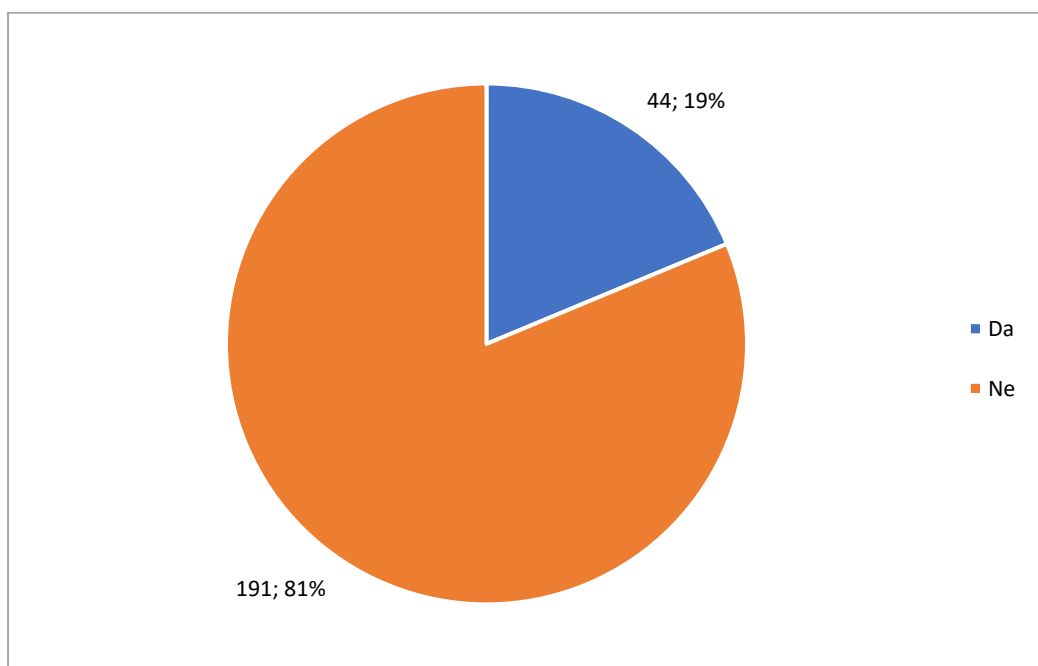

Graf 14: Lokacija centra za ponovno uporabo

12.1 Če da, kje?

Tisti, ki lokacijo centra za ponovno uporabo poznajo, so kot odgovor v večini navedli Center ponovne uporabe Rogaška Slatina in Vojnik.

13. Ali poznaš pojem krožno (zeleno) gospodarstvo?

Graf 15: Krožno gospodarstvo

Iz grafa je razvidno, da večina mladih pojma krožno gospodarstvo ne pozna.

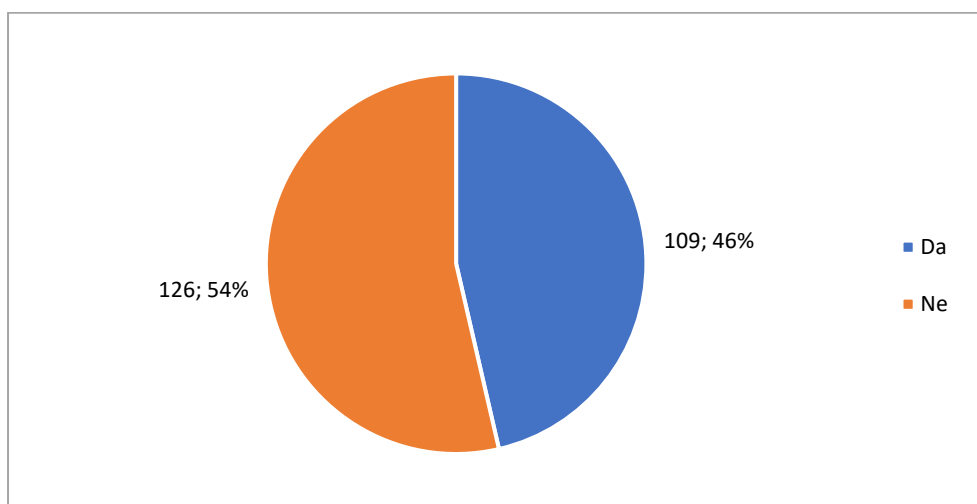
13.1. Če da, kaj je njegov glavni namen?

Kot glavni namen krožnega gospodarstva so anketiranci navajali recikliranje, ponovno uporabo in predelavo izdelkov. Pogosti odgovori so bili tudi okolju prijaznejša proizvodnja, misel na okolje pri reciklaži odpadkov, zmanjšanje izkoriščanja naravnih virov in ločevanje odpadkov.

13.2. Če ne, kaj si pod tem pojmom predstavljaš?

Najpogostejši odgovori so bili povezani z recikliranjem in ponovno uporabo. Odgovori so bili tudi ozaveščanje k ohranjanju okolja, zmanjševanje onesnaževanja, izmenjava izdelkov med ljudmi.

14. Si že kdaj kupil/a rabljene izdelke?

Graf 16: Nakup rabljenih izdelkov

Več kot polovica anketirancev je že kupila rabljene izdelke (126).

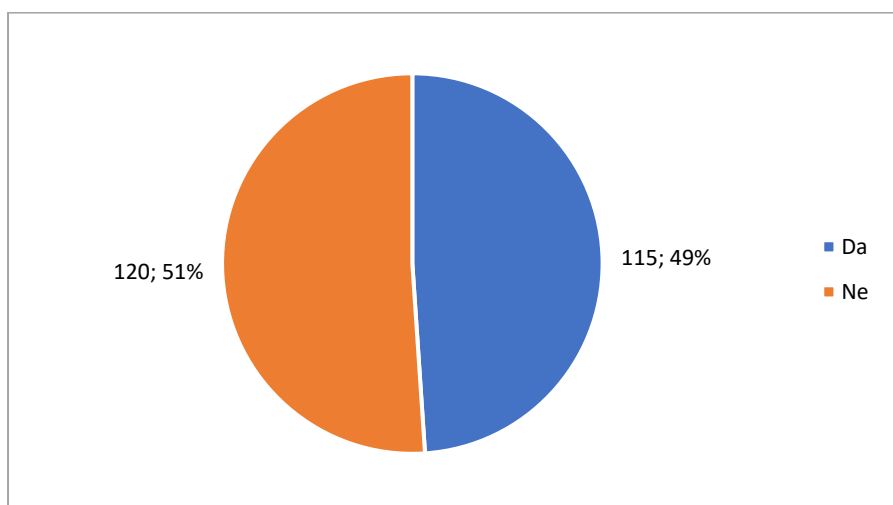
14.1. Če da, katere rabljene izdelke si že kupil/a?

Rabljeni izdelki, ki so jih anketiranci kupovali, so računalniške igre, smuči, telefoni, motorji, kolesa, tekstil, knjige in učbeniki, pohištvo, avtomobili ...

14.2. Če da, kje si kupil/a rabljene izdelke?

Večina mladih je te nakupe opravila na spletnih straneh (bolha.com, avto.net, Letgo, Facebook ...). Anketirani so izdelke kupovali tudi v Centrih ponovne uporabe, trgovinah z rabljenim blagom, knjigarnah, na sejmih.

15. Si že kdaj prodal/a rabljene izdelke?

Graf 17: Prodaja rabljenih izdelkov

Skoraj polovica anketiranih (115) je rabljene izdelke že prodala.

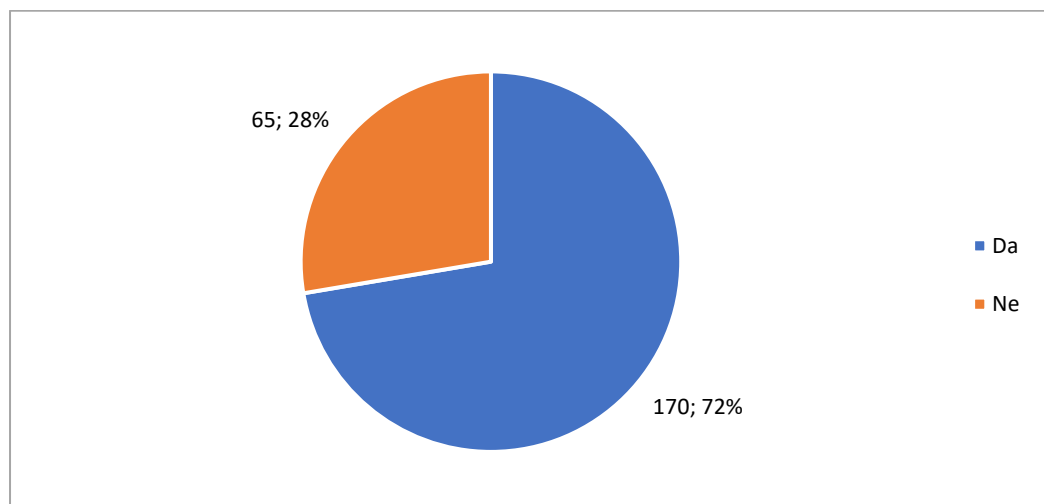
15.1. Če da, katere izdelke si že prodal/a?

Mladi, ki so se odločili za prodajo svojih rabljenih izdelkov, so prodajali motorje, elektroniko, računalniške igre, učbenike, knjige, tekstil in obutev, telefone, izdelke, ki so jih prerasli oziroma jih zaradi svojega odraščanja ne potrebujejo več.

15.2. Kje si prodal/a rabljene izdelke?

Mladi so svoje rabljene izdelke prodajali na raznih spletnih straneh in socialnih omrežjih ali osebno sorodnikom in prijateljem.

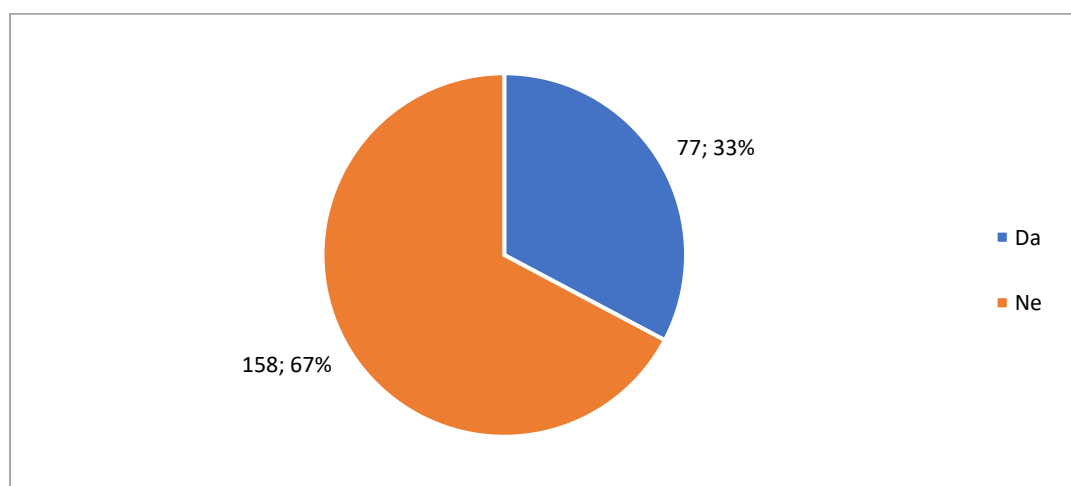
16. Bi uporabljal/a izdelek, ki ga je pred tabo uporabljal že nekdo?

Graf 18: Uporaba rabljenih izdelkov

170 mladih je izrazilo mnenje, da bi brez težav uporabljali izdelke, ki so prej pripadali drugim ljudem. Ostalih 65 anketiranih se s tem ne strinja.

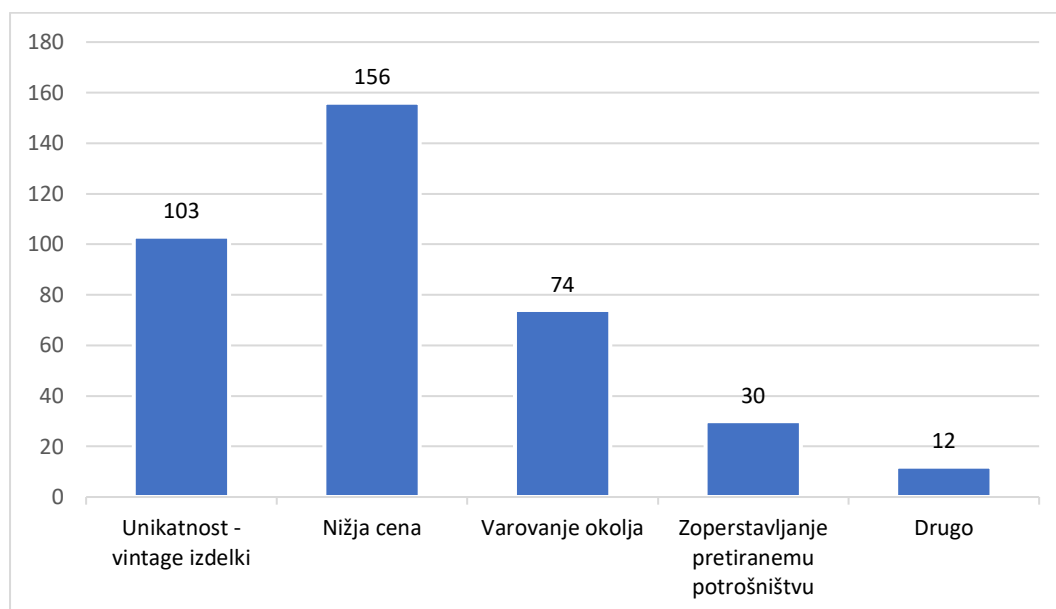
17. Meniš, da je pri nas dovolj trgovin z rabljenim blagom (second hand)?

Graf 19: Trgovine z rabljenim blagom

Med mladimi, ki so sodelovali v anketi, jih 77 misli, da je trgovin z rabljenim blagom v Sloveniji dovolj, 158 pa jih meni, da bi takšnih trgovin lahko bilo več.

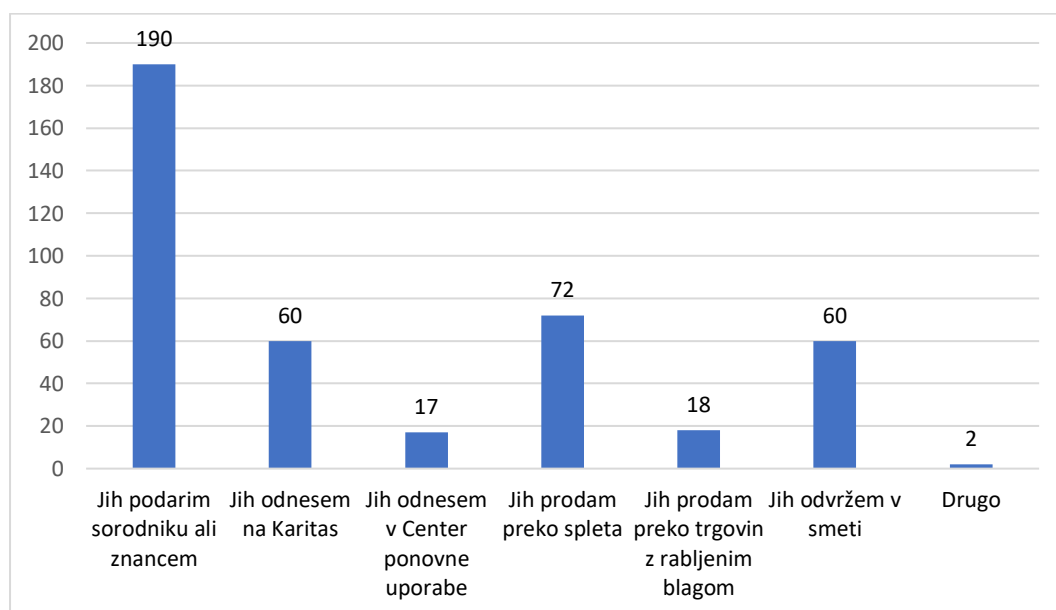
18. Kaj bi te v največji meri pritegnilo k nakupu rabljenega blaga?

Graf 20: Vplivi na nakup

Na mlade pri nakupu rabljenega blaga najbolj vpliva nižja cena teh izdelkov (156), mnogim je všeč tudi unikatnost (103). Nekateri te izdelke kupijo z mislijo na varovanje okolja (74) ali da se zoperstavijo pretiranemu potrošništvu (30). Pod možnost odgovora drugo so navedli še ohranjenost in priznano blagovno znamko izdelka.

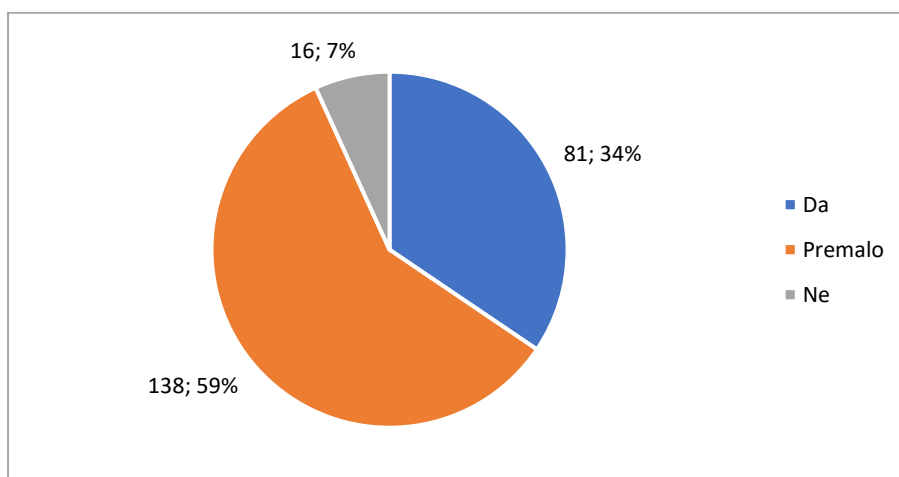
19. Kaj največkrat narediš z rabljenimi izdelki, ki so še uporabni?

Graf 21: Rabljeni uporabni izdelki

Mladi rabljene izdelke največkrat podarijo sorodnikom ali znancem (190), nekoliko manj jih izdelke odnese na Karitas (60) in proda preko spleta (72). 60 anketiranih izdelke kljub uporabnosti zavrže, nekateri pa jih prodajo preko trgovin z rabljenim blagom (18).

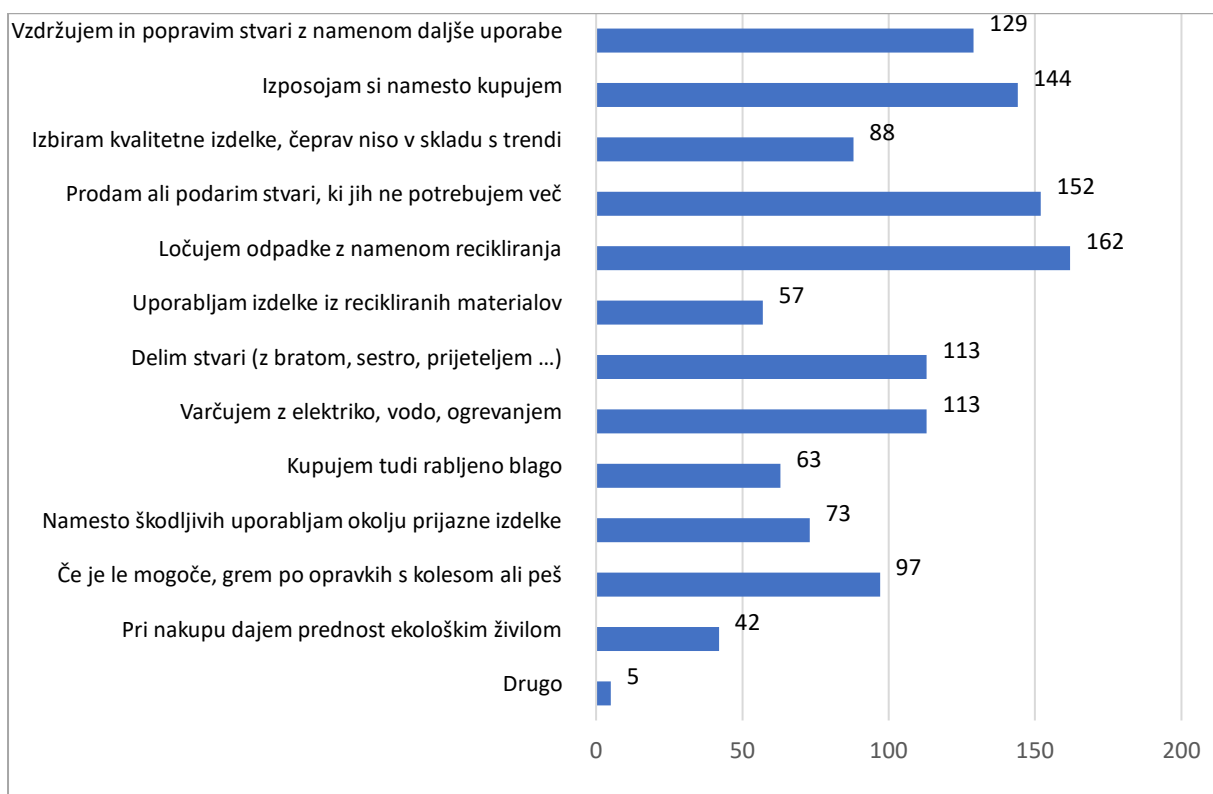
20. Meniš, da je tvoje ravnanje ekološko?

Graf 22: Ekološko ravnanje

Kar 138 izmed anketiranih se zaveda, da je njihovo ravnanje ekološko, vendar premalo. 81 jih meni, da je njihovo ravnanje dovolj ekološko, 16 mladih pa na svoje ravnanje ne gleda kot ekološko.

21. Katere aktivnosti za spodbujanje krožnega gospodarstva izvajáš?

Graf 23: Ukrepi za spodbujanje krožnega gospodarstva

Veliko mladih že izvaja aktivnosti krožnega gospodarstva, nekateri tudi brez zavedanja. Največ jih ločuje odpadke (162), prodaja rabljene stvari (152), si izposoja stvari namesto kupuje (144). Veliko anketiranih podaljšuje življenjsko dobo izdelkov (129), varčujejo z elektriko in vodo (113) in delijo

stvari (113). Mladi mislijo na okolje pri transportu, ki ga raje opravijo peš ali s kolesom (97), pri nakupu kupujejo ekološko pridelana živila (42), prav tako nimajo stigme pri kupovanju recikliranih (57) in rabljenih (63) izdelkov. Pri nakupu raje izberejo kvalitetne in trajne izdelke (88). Iz odgovorov na to vprašanje lahko sklepamo, da so aktivnosti mladih v smeri krožnega gospodarstva več kot zadovoljive.

5.2 Intervju z lastnico prodajalne z rabljenimi oblačili

Intervju smo izvedli z lastnico podjetja LUČKA, Lucija Verbič s.p. iz Žalca.

Kaj je bil glavni razlog, da ste se odločili za odprtje lastne trgovine?

Pred osmimi leti, ko sva se s partnerjem odločala za odprtje takšne trgovine, je bil dejansko glavni razlog to, da me je to delo neizmerno veselilo in da v naši bližnji okolici ni bilo nobene takšne trgovine.

Zakaj ravno prodaja rabljenih oblačil? Kaj vas je pritegnilo, da ste se usmerili ravno v to?

Že od nekdaj sem rada pobrskala po bolhi za oblačili, ki so bila občutno cenejša kot v trgovinah in niso bila ista, kot so jih nosili vsi okoli mene. Ob rojstvu prve hčerke pa sem se začela posluževati kupovanja rabljenih otroških oblačil, ker so mi bile trgovinske cene res občutno previsoke za oblačila, ki jih nosijo dojenčki mesec ali dva. Ko je hčerka oblačila prerastla, pa sem jih prodala naprej. Kmalu so mi v prodajo oblačila zaupale tudi prijateljice, ki niso imele časa, da bi se ukvarjale s spletno prodajo oblačil in tako se je rodila ideja, da bi imela dejansko trgovino, kjer bi bila na voljo oblačila za vse – ženske, moške in otroke.

Ste imeli pred odprtjem kakšne pomisleke? Če da, kakšne?

Ja, edini pomislek je bil, da dejansko ne bom dobila oblačil za prodajo, ampak se je kmalu pokazalo, da to ne bo problem. Drugače pa sem močno verjela v svojo idejo/vizijo, da kakšnih drugih pomislekov nisem imela.

Kako dolgo se že ukvarjate s prodajo rabljenih oblačil?

Prvega februarja letos je minilo 8 let, odkar sem odprla svojo trgovino.

Katere so najpogostejše ovire, na katere naletite v postopku poslovanja?

V večini primerov so to stranke, ki mislijo, da so njihova oblačila vredna več, kot so plačali za njih, ali pa pričakujejo, da bomo njihova oblačila prodali čez noč in potem sledi hudo nezadovoljstvo, ker prodaja ni po njihovih pričakovanjih.

Se spomnite, kakšni so bili začetki poslovanja? Jih lahko opišete?

Ni bilo lahko, sploh ker sem se v to podala noseča z dvojčki in s hčerko, ki je bila stara malo več kot eno leto. Bilo je res ogromno dela za zelo, zelo malo denarja. Ampak z leti se potem naučiš drugačnega načina poslovanja in popravljaš svoje napake. Smo pa takrat, pred osmimi leti, nosili letake po blokih v Žalcu, Celju in okolici, na veliko smo oglaševali preko socialnih omrežij in od ust do ust. Na začetku nam to ni prinašalo prodaje, ampak smo postali »kanta« za vsa oblačila, ki jih ljudje niso želeli več imeti doma. Tako da je bilo potrebno vložiti ogromno energije v to, da smo ljudi osveščali, da rabljeno ne pomeni strgano, umazano ali pa tako staro, da že skoraj razpada.

Glede na to, da trgovine z rabljenimi oblačili pri nas še niso zelo razširjene, je bilo zato težje začeti?

Nikjer začetek ni lahek, in tudi tukaj ni bil. Prav tako ni lahko nadaljnja leta, ker moraš vedno in konstanto opozarjati na svojo prisotnost, ker ljudje v tem tempu življenja dejansko pozabijo, kam vse se lahko oglasijo po nakupih in potem pač gredo tja, kjer imajo močnejše oglaševanje.

Kako vas kupci najdejo? Kako se promovirate?

V osmih letih sva zapravili velike količine denarja za radijsko, televizijsko in medijsko oglaševanje, ki nikoli ni prineslo zelenega rezultata, tako da se sedaj promoviramo samo še preko družabnih omrežij Instagram in Facebook.

Nam lahko zaupate, kakšne stranke prihajajo k vam? So to mlajši ali starejši ljudje? Kakšen je njihov družbeni položaj?

K nam zahajajo ljudje iz vseh vetrov in vseh starosti. Tudi družbeni status ne igra več tako velike vloge, kot jo je včasih. Realno gledano, pa se bodo v takšni trgovini prej ustavili tisti, ki imajo, kot pa tisti, ki nimajo. Tisti denar, ki ga nimajo, raje zapravijo tam, kjer je dražje, in s tem želijo družbi pokazati, da imajo tudi oni dovolj.

Prihajajo v vašo trgovino tudi srednješolci? Kot kupci ali prodajalci?

Srednješolci so ciljna skupina za katero še nismo ugotovili, kako jo v večjem številu privabiti v trgovino, tako da tisti, ki pridejo, pridejo navadno v spremstvu staršev. V kolikor pa želijo prodajati oblačila pri nas, pa morajo za podpis komisijske pogodbe biti polnoletni oz. mora pogodbo podpisati starš/skrbnik.

Nam lahko opišete, kako poteka delo v vaši trgovini?

Sam sprejem oblačil v prodajo imamo enkrat mesečno in takrat lahko ljudje oddajo oblačila za prodajo, ki morajo ustrezati kriterijem, ki veljajo za tekoči mesec. Potem so pa vsa oblačila, ki so primerna za nadaljnjo prodajo, računalniško sprejeta, jih poslikamo za spletno prodajo in obesimo ali zložimo v trgovini na ustrezno mesto.

Katerim kriterijem morajo ustrezati oblačila, ki jih ljudje prinesejo k vam v trgovino?

Oblačila morajo biti brezhibna, torej čista, brez raztrganin, modna in za njih mora obstajati povpraševanje.

Katerih oblačil prodate največ?

Dejanska prodaja je nekje 50 % odraslih oblačil in 50 % otroških oblačil. Sicer se to iz meseca v mesec malo razlikuje, ampak v povprečju je 50 : 50.

Opažate pri strankah kakšne zadržke glede nakupa rabljenih oblačil?

Ljudje imajo manj zadržkov, kot so jih imeli, ampak se miselnost ljudi še vedno prepočasi spreminja.

Kaj storite z oblačili, ki jih ne morete prodati?

Oblačila, ki se v določenem obdobju ne prodajo, se vrnejo strankam, v kolikor jih stranke ne želijo nazaj, pa jih podarimo.

Kakšen je glede na vašo opažanja odnos Slovencev do ponovne uporabe oblačil?

Stvari se počasi spreminjajo na bolje. Pred osmimi leti je v večini oglaševanj šlo za poceni in ugodna oblačila, sedaj se pa oglaševanje spreminja v osveščanje v smeri, koliko škode planetu naredi hitra moda. Ljudem je težko dopovedati, da majčka za 2 eur iz naše trgovine, naredi našemu planetu občutno manj škode, kot majčka za 1,50 eur iz druge trgovine, ki je pač »nova«.

Kako pa je s konkurenco? Se povečuje?

Z večino lastnic komisijskih trgovin smo v res dobrih, prijateljskih odnosih. Nobena od nas nobeni ni direktna konkurenca. Oblačil in kupcev je za vse dovolj, samo ljudi je potrebno še dodatno izobraziti na tem področju. Sem pa vesela, da se odpira vedno več takšnih trgovin, ker to pomeni, da se trudimo, da bi zmanjšali količino tekstilnih odpadkov v Sloveniji.

Si po vaših opažanjih ljudje želijo več trgovin z rabljenim blagom?

Obstaja ciljna skupina ljudi, ki si zagotovo želi še več takšnih trgovin.

Menite, da se v Sloveniji dovolj posvečamo ponovni uporabi stvari in njihovi reciklaži?

V zadnjem času so se stvari začele veliko bolj premikati kot prej in se namenja vedno več časa in energije v osveščanje ljudi.

Se vam zdijo trgovine, kot je vaša pomembne za nadaljnji razvoj krožnega gospodarstva?

Komisijske trgovine dejansko skrbimo za manj odpadnega tekstila v lastni državi, ker sprejemamo rabljena oblačila od fizičnih oseb in ne preprodajamo oblačil iz drugih držav, kot to počnejo second hand trgovine. Tako da ja, definitivno nosimo določeno težo za nadaljnji razvoj.

Kakšni so vaši načrti za prihodnost?

Kot sedaj zagotavljati odlično ohranjena oblačila ženska, moška in otroška oblačila in hkrati osveščati ljudi o ponovni uporabi oblačil.

6 OVREDNOTENJE HIPOTEZ

H1 Ekološka ozaveščenost mladih je slaba.

Pri 20. vprašanju je 59% (138) mladih ocenilo, da je njihovo ravnanje premalo ekološko. Kljub temu smo pri 21. vprašanju ugotovili, da jih 69% (162) ločuje odpadke z namenom recikliranja, 65% (152) proda ali podari stvari, ki jih ne potrebujejo več, 61% (144) si izposoja stvari namesto kupuje ter 55% (129) vzdržuje in popravlja stvari z namenom daljše uporabe. 48% (113) jih je odgovorilo, da si tudi delijo stvari in varčujejo z elektriko, vodo in ogrevanjem. Prav tako je 84% (198) anketiranih odgovorilo, da izdelke zamenjajo šele, ko se ti pokvarijo. Res pa je, da smo ugotovile tudi, da jih 43% (102) odvrže rabljene knjige, oblačila in obutev v zabojnike, čeprav so stvari še uporabne. 58% (137) je navedlo tudi, da še vedno pijejo pijače iz plastenk in pločevink za enkratno uporabo.

Vse to kaže, da mladi sicer na mnogih področjih ravnajo v smeri krožnega gospodarstva, obstaja pa še precej prostora za izboljšave, zato so tudi bili kritični do svojega ekološkega ravnanja.

To hipotezo lahko le delno potrdimo.

H2 Mladi ne poznajo koncepta krožnega gospodarstva.

Iz 13. vprašanja ugotovimo, da 81% (191) mladih ne pozna koncepta krožnega gospodarstva. Iz podvprašanj pa lahko sklepamo, da imajo tudi tisti nevedni vsaj približno idejo, kaj bi to lahko bilo. Krožno gospodarstvo mladi povezujejo z ločevanjem odpadkov, recikliranjem in ponovno uporabo, pri tem pa se po njihovem mnenju zaključijo.

To hipotezo lahko potrdimo.

H3 Prispevek mladih h krožnemu gospodarstvu je predvsem ločevanje odpadkov.

Ločevanje odpadkov je začetni korak do lažjega recikliranja. Recikliranje pa je le ena izmed strategij krožnega gospodarstva.

V anketi smo v 1. vprašanju izvedele, da 76% (177) mladih odpadke ločuje, pri nadaljnjih vprašanjih o ponovni in večkratni uporabi pa je bil delež anketiranih, ki so odgovarjali pozitivno, vedno manjši. Potrebno bi bilo ozaveščanje mladih tudi o drugih strategijah, kot so zmanjševanje porabe, popravilo in ponovna uporaba izdelkov.

To hipotezo lahko potrdimo.

H4 Mladi niso naklonjeni ponovni uporabi.

Mladi so večinoma naklonjeni ponovni uporabi. Ne oporekajo uporabni rabljenih izdelkov ter uporabi izdelkov po njegovi prenovi ali reciklaži. To dokazujejo tudi odgovori na 14. in 15. vprašanje, v katerih od mladih izvemo, da jih je že večina kupila/prodala rabljene izdelke. 46% (109) jih je izdelke kupilo, 49% (115) pa prodalo. To so bile igrače, telefoni, kolesa, motorji, smuči, računalniške igre, knjige, oblačila idr. Pri tem so se posluževali predvsem spletnih strani kot npr. bolha.com, Letgo, Facebook ... pa tudi trgovin z rabljenim blagom in centrov ponovne uporabe. Pri 17. vprašanju se jih je 67% (158) strinjalo, da je pri nas premalo trgovin z rabljenim blagom.

To hipotezo lahko ovržemo.

H5 Mladi se niso pripravljani odpovedati potrošnji na račun varovanja okolja.

Mladi se niso pripravljani odpovedati potrošnji, saj so, kot je razvidno iz 10. vprašanja ankete, še vedno radi v stiku z zadnjimi trendi. Njihovo potrošnjo povečajo tudi razne akcije, kar posledično spodbudi nakup popolnoma nepotrebnih stvari.

To hipotezo lahko potrdimo.

H6 Mladi izdelke večinoma zamenjajo, ko so še uporabni.

Današnja potrošniška družba skrbi za neprestano razvijanje izdelkov, dodajajo novosti, izvajajo akcije in s tem spodbujajo nas, potrošnike, k nakupu novih izdelkov. S tem zavržemo marsikateri še vedno uporaben izdelek. Ob nepravem ravnanju pa ta izdelek na koncu pristane na odpadu, namesto, da bi ga namenili komu, ki bi ga potreboval.

Vseeno pa je mladim najbolj pomembna funkcionalnost izdelka, kot je razvidno iz odgovorov na 9. vprašanje. Izdelka v 84% (198) niso pripravljani zamenjati do trenutka, ko se ta pokvari.

Te hipoteze zato ne moremo potrditi.

7 ZAKLJUČEK

Podjetja po celem svetu uspešno spreminjajo načine poslovanja, da bi omejila količino odpadkov in spremenila miselnost posameznikov. Potrebno se je zavedati, da odlagamo preveč odpadkov in stvari zavržemo prehitro. Naša družba še vedno deluje po načelih linearne potrošnje in proizvodnje. Vire pridobimo, jih predelamo v izdelke, uporabimo in zavržemo, kljub temu da so velikokrat še popolnoma uporabni. Odpadki, ki jih odlagamo na raznih odlagališčih ali sežigamo v sežigalnicah, niso le vir onesnaženja. S tem zavržemo pomemben vir surovin in zanemarimo možnost ponovne uporabe.

Zato se v svetu vse bolj uveljavlja koncept krožnega gospodarstva, katerega cilj je preprečiti pretirano odlaganje odpadkov in vrniti vire v ponovni obtok. Gre za koncept »zmanjšaj – ponovno uporabi – recikliraj« (ali 3R, angl. reduce – reuse – recycle). V krožnem gospodarstvu naj bi bili vsi materiali, izdelki in procesi že od začetka zasnovani tako, da odpadov ni, kar pomeni, da snovi ves čas krožijo. Leta 2010 je bila ustanovljena tudi fundacija Ellen MacArthur, ki si prizadeva za razvoj krožnega gospodarstva na globalni ravni.

Pri raziskovanju sva s pomočjo vprašalnika prišli do ugotovitev, da je ekološka ozaveščenost mladih dobra, vendar je prostora za izboljšave še veliko. Mladi h krožnemu gospodarstvu prispevamo predvsem z ločevanjem odpadkov, naklonjeni smo tudi ponovni uporabi, vendar se potrošnji na račun okolja običajno nismo pripravljene odpovedati. Koncept krožnega gospodarstva nam ni ravno blizu, vendar s svojimi dejanji včasih tudi nezavedno delujemo v smeri krožnega gospodarstva. S preprostimi dejanji, kot so menjava, popravilo in vnovična uporaba, lahko stvarem omogočimo daljše življenje in nekaj dobrega naredimo za planet. Da bi to počeli v čim večji meri, sva pripravili zloženko, ki jo bova razdelili med sošolce, in jih s tem opomnili, kako lahko prispevajo k ohranjanju planeta. V prihodnjih letih bi na šoli lahko organizirali tudi menjalni dan, na katerem bi dijaki izmenjali še uporabne knjige, učbenike ali kakšne druge izdelke, ki jih sami več ne potrebujejo, drugim pa bi morda prišli prav.

Dejstvo je, da prav vsak posameznik lahko prispeva svoj delež k zmanjševanju odpadkov. Pomembno je, da se ljudi ves čas ozavešča o možnostih, ki jih imajo, da pomagajo našemu planetu, sebi in svojim potomcem. Mali koraki nam lahko prinesejo velik uspeh.

8 LITERATURA

Knjižni viri

PRIROČNIK Prehod v zeleno gospodarstvo. 2018. Vanesa Čanji (ur.). Celje: Fit media.

PRIROČNIK Razvoj embalaže v krožnem gospodarstvu. 2019. Goran Ambrož. Celje: Fit media.

SLOVENSKA PODJETJA IN KROŽNO GOSPODARSTVO. 2018. Karin Širec. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.

Elektronski viri

BOŽIČ, Kristina. 2019. Matej Feguš iz podjetja Donar... (online). (Povzeto 2. feb. 2020). Dostopno na: <https://www.vecer.com/matej-fegus-iz-podjetja-donar-kjer-delajo-sest-ur-na-dan-zanimivo-bi-bilo-slisati-argumente-politikov-proti-6-urnemu-delovniku-6674706>

DEKLEVA, Tara. 2017. Potrošništvo – omama naše družbe (online). (Povzeto 20. nov. 2019). Dostopno na: <https://www.dnevnik.si/1042767965>

EKOŠOLA. 2019. Krožno gospodarstvo (online). (Povzeto 12. feb. 2020). Dostopno na: https://ekosola.si/wp-content/uploads/2019/11/Kro%C5%BEno-gospodarstvo_Ekokviz-S%C5%A0-19-20.pdf

EVROPSKA KOMISIJA. 2015. Sveženj o krožnem gospodarstvu – vprašanja in odgovori (online). (Povzeto 10. jan. 2020). Dostopno na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/MEMO_15_6204

GODINA KOŠIR, Ladeja et al. 2018. Kažipot prehoda v krožno gospodarstvo. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor RS (online). (Povzeto 10. 12. 2019). Dostopno na: <http://socialnaekonomija.si/wp-content/uploads/KA%C5%BDIPOT-PREHODA-V-KRO%C5%BDNO-GOSPODARSTVO-SLOVENIJE.pdf>

KOMUNALA RADOVLJICA. V odpadkih se duši naš svet (online). (Povzeto 5. dec. 2019). Dostopno na: <https://www.komunala-radovljica.si/komunala/mislimo-zeleno/110>

KRAŠOVEC, Aja. 2017. Diplomsko delo. Razvoj modela krožnega gospodarstva in primerjava Republike Slovenije s Češko republiko. Ljubljana: Fakulteta za upravo (online). (Povzeto 5. jan. 2020). Dostopno na: <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=104898&lang=slv>

KRIŽNIK, Eva. 2016. Magistrsko delo. Krožno gospodarstvo: Razvojni model za znižanje pritiskov na okolje ter dvig konkurenčnosti in blaginje. Ljubljana: Ekonomska fakulteta (online). (Povzeto 22. jan. 2020). Dostopno na: <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=91757&lang=slv&prip=dkum:8718635:d4>

MESTO MLADIH. Vse o recikliranju (online). (Povzeto 22. dec. 2019). Dostopno na: <https://www.mestomladih.si/studentski-podiplomski/clanki/vse-o-recikliranju/>

MOC CELJE. Ukrepi za izboljšanje kolesarskega prometa in javnega potniškega prometa v Mestni občini Celje (online). (Povzeto 20. feb. 2020). Dostopno na: <https://moc.celje.si/zakljuceni-projekti/6018-sistem-javne-izposoje-koles>

POTOČNIK, Janez et. al. 2018. Kažipot prehoda v krožno gospodarstvo Slovenije. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor RS (online). (Povzeto 10. jan. 2020). Dostopno na: <http://socialnaekonomija.si/wp-content/uploads/KA%C5%BDIPOT-PREHODA-V-KRO%C5%BDNO-GOSPODARSTVO-SLOVENIJE.pdf>

SKEPTICAL SCIENCE. Kolikšne so emisije CO₂, ki jih povzroča človek, v primerjavi z naravnimi? (online). (Povzeto 1. dec. 2019). Dostopno na: <https://skepticalscience.com/translation.php?a=16&l=22>

SNAGA. 2015. Povprečni Slovenec letno zavrže več kot 10 kg še uporabnih stvari (online). (Povzeto 1. dec. 2019). Dostopno na: <https://www.rtvsl.si/okolje/novice/povprezni-slovenec-letno-zavrže-vec-kot-10-kg-se-uporabnih-stvari/367361>

SPAR. 2019. SPAR Slovenija in podjetnica Nina Slapšak predstavljata prvi refil avtomat Odori (online). (Povzeto 10. feb. 2020). Dostopno na: <https://www.spar.si/mediji/refil-avtomat-odori-isp-citypark>

ŠANTL, Simona. 2002. Aktualnost sodobnega potrošniškega subjekta. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (online). (Povzeto 20. 11. 2019). Dostopno na: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/santl-simona.PDF>

VUJKOVIĆ, Petra. 2016. Diplomsko delo. Učinkovita raba virov in krožno gospodarstvo. Maribor: Fakulteta za organizacijske vede (online). (Povzeto 15. jan. 2020). Dostopno na: <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=62912>

Priloga 1: VPRAŠALNIK O AKTIVNOSTIH MLADIH V SMERI KROŽNEGA GOSPODARSTVA

Pozdravljeni,

sva dijakinji 2. letnika Srednje šole za kemijo, elektrotehniko in računalništvo Celje, smer kemijski tehnik. V okviru projekta »Mladi za Celje« izdelujeva raziskovalno nalogo z naslovom »Mladi na poti v krožno gospodarstvo«. Z raziskavo želiva ugotoviti, kakšna je ekološka ozaveščenost mladih, kako mladi poznajo koncept krožnega gospodarstva in katere aktivnosti izvajajo v tej smeri. Anketa je namenjena mladim – predvsem srednješolcem in študentom. Sodelovanje v anketi je anonimno.

Vljudno te prosiva za sodelovanje, saj nama bodo odgovori v veliko pomoč pri izdelavi raziskovalne naloge. Pri vsaki nalogi izberi le en odgovor, razen v primeru, da so navodila pri posameznem vprašanju drugačna.

VPRAŠALNIK

1. Ali ločuješ odpadke?
 - a) Da, pogosto
 - b) Redko
 - c) Nikoli
2. Če si na zgornje vprašanje odgovoril/a z a) ali b), navedi, kje ločuješ odpadke (možnih več odgovorov).
 - a) Doma
 - b) V šoli
 - c) Na ulici
 - d) Drugo: _____
3. Katere odpadke ločuješ doma? (možnih več odgovorov)
 - a) Steklo
 - b) Papir
 - c) Plastiko
 - d) Kovino
 - e) Baterije
 - f) Zdravila
 - g) Biološke odpadke
 - h) Ne ločujem
4. Učbenike in knjige, ki jih ne potrebujem več:
 - a) Podarim
 - b) Prodam
 - c) Odvržem med star papir
 - d) Drugo: _____
5. Tekstil ali obutev, ki je ne potrebujem več:
 - a) Podarim
 - b) Prodam
 - c) Odvržem v zabojnike za oblačila/obutev
 - d) Drugo: _____

6. Za nakupe običajno ...
 a) Uporabim svojo vrečko, nahrbtnik
 b) Kupim novo vrečko
7. V šoli pijačo običajno pijem ...
 a) Iz plastenk ali pločevink za enkratno uporabo
 b) Iz svoje steklenice za večkratno uporabo
8. V šolo običajno prihajam ...
 a) Z javnim prevozom (vlak, avtobus)
 b) Peš ali s kolesom
 c) Z motorjem ali avtom
9. Kdaj največkrat zamenjaš obstoječ izdelek z novim?
 a) Ko se ta pokvari
 b) Ko se ga naveličam, čeprav je še uporaben
 c) Ko vidim na trgu boljšega
 d) Drugo: _____

10. Kakšen je tvoj odnos do potrošnje? Svoje strinjanje izrazi s križcem na lestvici od 1 do 5.

	1 Sploh se ne strinjam	2 Se ne strinjam	3 Nisem odločen	4 Se strinjam	5 Povsem se strinjam
Pred nakupom se vprašam, ali stvar zares potrebujem.					
Kupim, kar mi je všeč, čeprav izdelka nujno ne potrebujem.					
Rad sem oblečen/a s skladu z modnimi trendi.					
Akcijske cene me pritegnejo k nakupu.					
Vedno kupujem le nove izdelke.					
Pri nakupu izdelka razmišljam o njegovem vplivu na okolje.					
Kupujem več, kot zares potrebujem.					

11. Si že slišal/a za centre ponovne uporabe?
 a) Da
 b) Ne
12. Ali veš kje v tvoji bližini se nahaja center ponovne uporabe?
 c) Da Kje? _____
 d) Ne
13. Ali poznaš pojem krožno (zeleno) gospodarstvo?
 a) Da
 b) Ne

Če DA, kaj je njegov glavni namen?

Če NE, kaj si pod tem pojmom predstavljaš?

14. Si že kdaj kupil/a rabljene izdelke?
a) Da, Naštej katere: _____
Navedi, kje si rabljene izdelke kupil/a: _____
b) Ne
15. Si že kdaj prodal/a rabljene izdelke?
a) Da, Naštej katere: _____
Navedi, kje si rabljene izdelke prodal/a: _____
b) Ne
16. Bi uporabljal/a izdelek, ki ga je pred teboj uporabljal že nekdo?
a) Da
b) Ne
17. Meniš, da je pri nas dovolj trgovin z rabljenim blagom (second hand)?
a) Da
b) Ne
18. Kaj bi te v največji meri pritegnilo k nakupu rabljenega blaga?
a) Unikatnost – vintage izdelki
b) Nižja cena
c) Varovanje okolja
d) Zoperstavljanje pretiranemu potrošništvu
e) Drugo: _____
19. Kaj največkrat narediš z rabljenimi izdelki, ki so še uporabni? (možnih več odgovorov)
a) Jih podarim sorodnikom ali znancem
b) Jih odnesem na Karitas
c) Jih odnesem v center ponovne uporabe
d) Jih prodam preko spleta
e) Jih prodam preko trgovin z rabljenim blagom
f) Jih odvržem v smeti
g) Drugo: _____
20. Meniš, da je tvoje ravnanje ekološko?
a) Da
b) Premalo
c) Ne
21. Nakupu česa, bi se lahko odrekel/la, da bi s tem pomagal/a okolju?

22. Katere aktivnosti za spodbujanje krožnega gospodarstva izvajaš? (možnih več odgovorov)
a) Vzdržujem in popravim stvari z namenom daljše uporabe
b) Izposojam si (npr. knjige ...) namesto kupujem
c) Izbiram kvalitetne izdelke, čeprav niso v skladu s trendi
d) Prodajam ali podarim stvari, ki jih ne potrebujem več
e) Ločujem odpadke z namenom recikliranja
f) Uporabljam izdelke iz recikliranih materialov
g) Delim stvari (z bratom, sestro, prijateljem)
h) Varčujem z elektriko, vodo, ogrevanjem

- i) Kupujem tudi rabljeno blago
- j) Namesto okolju škodljivih izdelkov uporabljam okolju prijazne (npr. nakupovalne vrečke iz blaga, ekološke detergente ...)
- k) Če je le mogoče, grem po opravkih s kolesom ali peš
- l) Pri nakupu dajem prednost ekološkim živilom
- m) Drugo: _____

V katero starostno skupino spadaš:

- a) od 10 do 15 let
- b) nad 15 do 20 let
- c) nad 20 do 25 let
- d) nad 25 do 30 let

Spol: Ž M

Katero šolo obiskuješ (navedi ime šole)? _____

Hvala za sodelovanje v anketi.

Priloga 2: VPRAŠALNIK ZA INTERVJU

1. Kaj je bil glavni razlog, da ste se odločili za odprtje lastne trgovine?
2. Zakaj ravno prodaja rabljenih oblačil? Kaj vas je pritegnilo, da ste se usmerili ravno v to?
3. Ste imeli pred odprtjem kakšne pomisleke? Če da, kakšne?
4. Kako dolgo se že ukvarjate s prodajo rabljenih oblačil?
5. Katere so najpogostejše ovire, na katere naletite v postopku poslovanja?
6. Se spomnite, kakšni so bili začetki poslovanja? Jih lahko opišete?
7. Glede na to, da trgovine z rabljenimi oblačili pri nas še niso zelo razširjene, je bilo zato težje začeti?
8. Kako vas kupci najdejo? Kako se promovirate?
9. Nam lahko zaupate, kakšne stranke prihajajo k vam? So to mlajši ali starejši ljudje? Kakšen je njihov družbeni položaj?
10. Prihajajo v vašo trgovino tudi srednješolci? Kot kupci ali prodajalci?
11. Nam lahko opišete, kako poteka delo v vaši trgovini?
12. katerim kriterijem morajo ustrezati oblačila, ki jih ljudje prinesejo k vam v trgovino?
13. katerih oblačil prodate največ?
14. Opažate pri strankah kakšne zadržke glede nakupa rabljenih oblačil?
15. Kaj storite z oblačili, ki jih ne morete prodati?
16. Kakšen je glede na vašo opažanja odnos Slovencev do ponovne uporabe oblačil?
17. Kako pa je s konkurenco? Se povečuje?
18. Si po vaših opažanjih ljudje želijo več trgovin z rabljenim blagom?
19. Menite, da se v Sloveniji dovolj posvečamo ponovni uporabi stvari in njihovi reciklaži?
20. Se vam zdijo trgovine, kot je vaša, pomembne za nadaljnji razvoj krožnega gospodarstva?
21. Kakšni so vaši načrti za prihodnost?

KAJ LAHKO STORIMO MLADI?

- Ločujemo odpadke doma/v šoli/na ulici.
- Popravimo ali recikliramo izdelke, če je mogoče.
- Navadne žarnice zamenjamo z varčnimi.
- Ugašamo luči in naprave, če jih ne potrebujemo.
- Varčujemo z vodo in uporabljamo okolju prijazna čistila.
- Papir vedno uporabimo še na prazni strani.
- Izogibamo se nepotrebnemu tiskanju dokumentov.
- Kupujemo lokalne, sezonske, ekološke in reciklirane izdelke.
- Pred nakupom se vprašamo, če izdelek res potrebujemo.
- Na pot se odpravimo peš, s kolesom ali javnim prevozom.
- Pijemo iz svoje steklenice.
- Pri nakupih uporabimo vrečko za večkratno uporabo.
- Še uporabne izdelke, ki jih ne potrebujemo več, podarimo ali izmenjamo.
- Doma kompostiramo organske odpadke.
- Izposojamo si in delimo stvari.
- V šoli odjavimo kosilo, če ga ne bomo prevzeli.
- Sodelujemo pri organiziranih čiščenih okolja ...

Z majhnimi koraki lahko pridemo do velikih sprememb!

KROŽNO GOSPODARSTVO

Vir: <https://vfokus.com/post/363164/krožno-gospodarstvo-za-zmanjšanje-kolicine-odpadkov-v-eu>

V krožnem gospodarstvu obstoječe izdelke ponovno uporabimo, jih popravimo in recikliramo, uporabljamo obnovljive vire energije, zmanjšamo porabo surovin, opustimo uporabo nevarnih kemikalij ...

GLAVNA NAČELA KROŽNEGA GOSPODARSTVA:

REDUCE

ZMANJŠANJE PORABE

Čedalje večja potrošnja v svetu povzroča vse večjo goro odpadkov. Prevelika poraba sproži dolg niz dogodkov, ki se konča s pomanjkanjem neobnovljivih virov in neustreznimi življenjskimi pogoji marsikje na svetu.

S podaljševanjem življenjske dobe izdelkov bi zmanjšali njihovo pretirano proizvodnjo in posledično zmanjšali količino odpadkov.

REUSE

PONOVNA UPORABA

S ponovno uporabo na daljši časovni rok veliko prihranimo.

Izdelke, kot so knjige, igrače, oblačila, si lahko izmenjamo s sorodniki, prijatelji ali jih podarimo.

Izdelke, ki pred ponovno uporabo potrebujejo obnovo, lahko odnesemo v enega izmed 6 centrov ponovne uporabe po Sloveniji.

RECYCLE

RECIKLIRANJE

Recikliranje je predelava že uporabljenih odpadnih snovi v nove izdelke. Z recikliranjem se močno zmanjša količina odpadkov na odlagališčih in v naravi. Tako prispevamo k zmanjševanju onesnaževanja in ohranjanju okolja.

Recikliramo lahko snovi, kot so papir, plastika, steklo, biološki odpadki, tkanine in elektronika. Ločeno se v zbirnih centrih zbirajo nevarni in kosovni odpadki.

Vir: <http://www.nas-stik.si/1/Novice/novice/tabid/87/ID/6657/Izmenjali-pogled-na-krožno-gospodarstvo-in-podelili-priznanja.aspx>

IZJAVA*

Mentor MARJETICA
KOSTOMAJ GASPERSIČ v skladu z 2. in 17. členom Pravilnika raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje, zagotavljam, da je v raziskovalni nalogi z naslovom MLADI NA POTI V, katere avtorica je TAJA DOLINAR, KLARA TITOVŠEK
KRDENO GOSPODARSTVO

- besedilo v tiskani in elektronski obliki istovetno,
- pri raziskovanju uporabljeno gradivo navedeno v seznamu uporabljene literature,
- da je za objavo fotografij v nalogi pridobljeno avtorjevo dovoljenje in je hranjeno v šolskem arhivu,
- da sme Osrednja knjižnica Celje objaviti raziskovalno nalogo v polnem besedilu na knjižničnih portalih z navedbo, da je raziskovalna naloga nastala v okviru projekta Mladi za Celje,
- da je raziskovalno nalogo dovoljeno uporabiti za izobraževalne in raziskovalne namene s povzemanjem misli, idej, konceptov oziroma besedil iz naloge ob upoštevanju avtorstva in korektnem citiranju,
- da smo seznanjeni z razpisni pogoji projekta Mladi za Celje.

Celje, 2.3.2020

Podpis mentorja

Podpis odgovorne osebe

POJASNILO

V skladu z 2. in 17. členom Pravilnika raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje je potrebno podpisano izjavo mentorja (-ice) in odgovorne osebe šole vključiti v izvod za knjižnico, dovoljenje za objavo avtorja (-ice) fotografskega gradiva, katerega ni avtor (-ica) raziskovalne naloge, pa hrani šola v svojem arhivu.